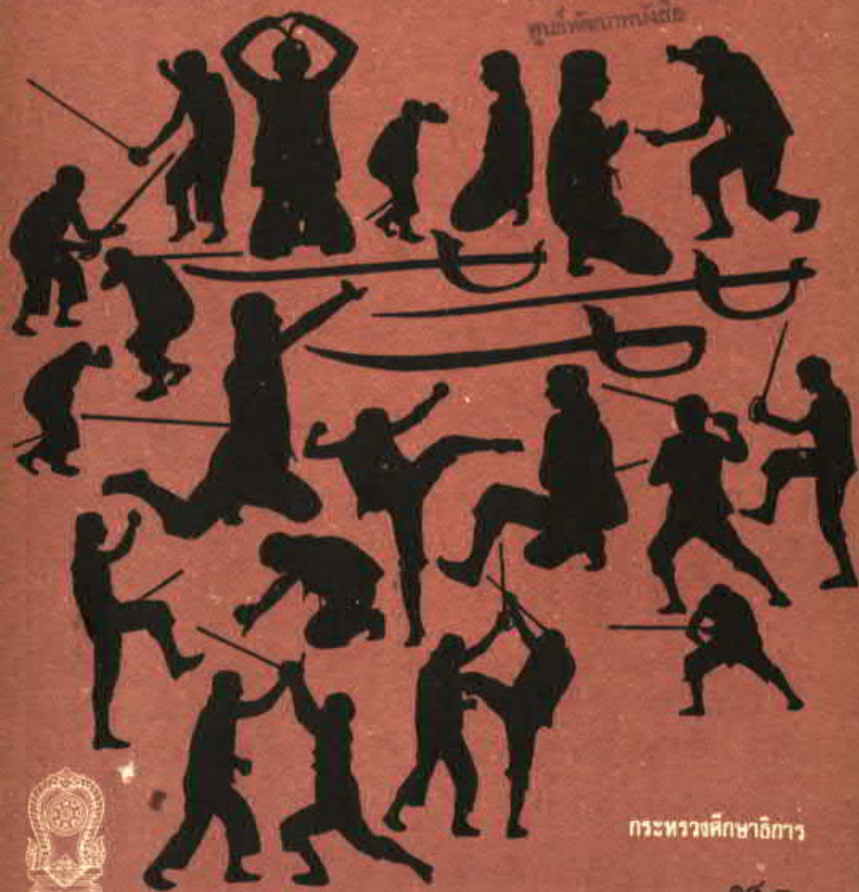

หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาพลศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

กระบี่

ศาสตราจารย์
หม่อมราชวงศ์

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาพลศึกษา กระบี่

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ต้น)

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่สาม ๕๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๒๕

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๑๔.๐๐ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

จัดพิมพ์โดยองค์การก้ำของคุรุสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้ใช้หนังสือเรียน หมวดพละนาบัย วิชากระบี่ ๑ พ ๒๐๐๓ และวิชากระบี่ ๒ พ ๒๐๐๔ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๒๐ นั้น เพื่อความเหมาะสมจึงเปลี่ยนแปลง หนังสือดังกล่าวเป็น หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาพลศึกษา กระบี่ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และอนุญาตให้ใช้ หนังสือในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๓

(๙-๙๙)

(นายสมาน แสงมลิ)

รองปลัดกระทรวง วิชาการราชการแทน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้นายวรศักดิ์ เพียรชอบ นายพิพิธพร แก้วมุกดา นายฟอง เกิดแก้ว และนางวัชนี ขวัญบุญจัน เป็นผู้จัดทำหนังสือเรียนวิชากระบี่ ๑ พ ๒๐๐๓ และกระบี่ ๒ พ ๒๐๐๔ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยมีนายจารัส ศรีวิฑูรพงษ์ ช่วยถ่ายภาพประกอบ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้ใช้หนังสือดังกล่าวในโรงเรียนมาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๒๕ นั้น

บัดนี้กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นสมควรเปลี่ยนเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาพลศึกษา กระบี่ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระของหนังสือแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและช่วยเสริมความรู้ด้านทฤษฎีในวิชาดังกล่าว ซึ่งโรงเรียนควรจัดหาไว้ในห้องสมุด ให้เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน

(นายเอกวิทย์ ณ ถลาง)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๕

สารบัญ

พ. ๒๐๓ กระบี่ ๑

หน้า

ประวัติและความเป็นมาของการเล่นกระบี่	๑
ระเบียบประเพณีในการเล่นกระบี่	๓
ประโยชน์และคุณค่าของกระบี่กระบอง	๗
เครื่องกระบี่กระบอง	๙
เครื่องแต่งกายของผู้เล่น	๑๖
มรดก	๑๗
สนามเล่นกระบี่กระบอง	๑๙
ระเบียบประเพณีและวิธีการเล่นกระบี่กระบอง	๒๐
การปฏิบัติตามขั้นตอนของการเล่น	
การถวายบังคม	๒๒
การขึ้นพรหม	๒๖
การว่า	๔๒
ทำรำกระบี่	๔๔
— ไม่รำที่หนึ่ง	๔๕
— ไม่รำที่สอง	๔๘
— ไม่รำที่สาม	๕๑
— ไม่รำที่สี่	๕๕
— ไม่รำที่ห้า	๕๙
— ไม่รำที่หก	๖๔
การกลับหัวสนาม ไม่ว่า	๖๗
การจ้วงลงนั่งสู่ท่าขึ้นพรหม	๖๙
การถวายบังคมเร็ว	๗๑
การเดินแปลง	๗๓
การกลับหัวสนามจากการเดินแปลง	๗๘
การย่ำสามชุน	๘๑

การลด — ล้อ

— ไมล์ล้อยี่หนึ่ง

— ไมล์ล้อยี่สอง

— ไมล์ล้อยี่สาม

การหักค้ำหลัก

— คิลูก ไมล์หนึ่ง

— คิลูก ไมล์สอง

— คิลูก ไมล์สาม

— คิลูก ไมล์สี่

— คิลูก ไมล์ห้า

— คิลูก ไมล์หก

การไหว้ครู

การยกครู

ทำวาระปี (ต่อ)

— ไม้วาทีเจ็ด

— ไม้วาทีแปด

— ไม้วาทีเก้า

— ไม้วาทีสิบ

— ไม้วาทีสิบเอ็ด

— ไม้วาทีสิบสอง

การลด — ล้อ (ต่อ)

— ไมล์ — ล้อที่สี่

— ไมล์ — ล้อที่ห้า

— ไมล์ — ล้อที่หก

๘๓

๘๓

๘๕

๘๖

๘๘

๙๐

๙๑

๙๓

๙๖

๙๘

๑๐๑

๑๐๕

๑๐๙

๑๑๒

๑๑๗

๑๒๐

๑๒๔

๑๒๖

๑๒๙

๑๒๙

๑๓๑

๑๓๒

การติลฎกไม่ผสม

- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่หนึ่ง
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่สอง
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่สาม
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่สี่
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่ห้า
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่หก
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่เจ็ด
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่แปด
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่เก้า
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่สิบ
- การติลฎกไม่ผสม ไม่ที่สิบเอ็ด

๑๓๕

๑๓๕

๑๓๖

๑๓๗

๑๓๘

๑๔๐

๑๔๐

๑๔๑

๑๔๑

๑๔๒

๑๔๓

๑๔๓

ระเบียบการแข่งขันกระบี่กระบองระหว่างนักเรียน นักศึกษา ของกรมพลศึกษา
กติกากาการแข่งขันกระบี่กระบอง

๑๔๔

๑๔๗

พ ๒๐๓

กระป๋อง ๑

ประวัติและความเป็นมาของการเล่นกระบี่

กระบี่เป็นอาวุธชนิดหนึ่งซึ่งใช้สำหรับฟันและแทงในการต่อสู้ในระยะประชิดตัวหรือชั้นกลุ่ม บอนเป็นอาวุธที่มีความสำคัญในการสงครามมาก สำหรับประเทศไทยเราในสมัยโบราณนั้น กระบี่นับว่าเป็นอาวุธหลักอย่างหนึ่งของทหารหาญไทยในกาที่จะกอบกู้ปกป้องและรักษาประเทศไทย เราให้สามารถอยู่ตลอดรอดฝั่งเป็นมรดกตกทอดให้แก่ลูกหลานมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ในสมัยก่อนนั้น เช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือแม้แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้ชายไทยทุกคนจะต้องมีหน้าที่ในการที่จะเป็นทหาร ฝึกกายเพื่อชาติพลีตลอดชีวิต จะมีกระบี่และอาวุธอย่างอื่นประจำตัวเป็นคู่ชีวิตอยู่เสมอ ในระหว่างที่ประเทศชาติบ้านเมืองไม่อยู่ในระหว่างสงครามหรือมีข้าศึกศัตรูมารบกวนทหารหาญเหล่านั้นก็จะทำการฝึกซ้อมให้มีความแข็งแรง ให้สามารถทำการรบได้อย่างที่เยี่ยมอยู่เสมอตลอดถึงชีพจรที่ว่า “ยามศึกवरรบ ยามสงบวรเตรียม”

แต่ในสมัยหลัง ๆ ต่อมา การทำศึกสงครามกันอย่างจริงจังได้มีระยะว่างเว้นห่างกันมากขึ้น การเตรียมตัวและฝึกฝนของทหารหาญก็ขาดการเอาใจจริงจังเท่าที่ควร เพื่อแก้ปัญหานี้ของความเบื่อหน่ายต่อการฝึกซ้อมนั่นเอง จึงได้มีการดัดแปลงวิธีการฝึกซ้อมและการเตรียมตัวเสียใหม่ให้เกิดความสนุกสนานควบคู่กันไปด้วย โดยได้จัดให้มีการแข่งขันประลองความสามารถในเชิงการต่อสู้ที่จำลองจากการต่อสู้ในสนามรบในสมัยโบราณจริง แล้วยู่ภายในกฎและระเบียบประเพณีที่ทั้งงาน การจัดการแข่งขันและประลองฝีมือของทหารหาญในยามสงบนิ่งเอง จึงได้มีชื่อเรียกว่า “การเล่นกระบี่—กระบอง” ซึ่งเป็น “ยุทธกีฬา” ของนักรบไทยในยามสงบเพื่อฝึกซ้อมและเตรียมตัวให้พร้อมที่จะทำศึกสงครามได้ตลอดเวลา และนับตั้งแต่นั้นมา “การเล่นกระบี่—กระบอง” จึงถือเป็นกีฬาประจำชาติไทยอย่างหนึ่งสืบมาจนกระทั่งทุกวันนี้ คนไทยเราทุกคนควรจะมีความภาคภูมิใจและรักษาไว้เป็นเกลประประจำชาติสืบไป

กระบี่ ตามความหมายของหนังสือเวียนนี้หมายถึงการเล่นชนิดหนึ่งที่ใช้กระบี่ที่ทำด้วยหวายหรือด้วยเหล็กเป็นเครื่องมือในการเล่นหรือต่อสู้กันระหว่างบุคคลสองคน ที่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับและกติกาสportจนประเพณีที่ทั้งมาในการเล่น การเล่นกระบี่จึงเป็นส่วนหนึ่งของ “การเล่นกระบี่—กระบอง” ซึ่งเรียกตามลักษณะของอาวุธที่ใช้ในการเล่นและต่อสู้กัน

การเล่นกระบี่กระบองในเชิง “ยุทธวิธี” เพื่อความสนุกสนานนั้นจึงไม่มีหลักฐานปรากฏชัดว่าได้เริ่มมาแต่ในสมัยใด แต่ที่พอจะมีหลักฐานก็สามารถจะบอกได้ว่า - การเล่นกระบี่กระบองนี้ได้มีมาแล้ว อย่างน้อยที่สุดก็ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาตอนหนึ่งว่า

“เมื่อนั้น	ท้าวหมื่นทยาปริศิเปรมเกษมสันต์
เห็นอิเหนาเข้ามาบังคมคို့	จึงปราศรัยพลันไปทันที
เห็นชวาระบือลือเล่	ว่าเจ้าชวาระบือการกระบี่
ท่าทางทำนองคล่องดี	วันนี้จึงว่าให้น้ำดู
แล้วให้เสนาภิกษานัน	จัดกันขึ้นศึกทีละคู่
ได้ตั้งดาบเขลงมดาญ	จะได้ดูเล่นเป็นขวัญตา”

ในปัจจุบันนี้ การเล่นกระบี่กระบอง ได้แพร่หลายไปในหมู่เด็กเรียนและประชาชนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดอย่างกว้างขวาง จึงมั่นใจได้ว่า การเล่นกระบี่กระบอง นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ร่างกายมีความแข็งแรง สุขภาพ มีน้ำใจหนักแน่นสมกับเป็นกีฬาอย่างแท้จริงแล้วยังจะเป็นการรื้อฟื้นไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของชาติที่ปราชญ์คนไทยเรามีความภาคภูมิใจอย่างยิ่งอีกสิ่งหนึ่งด้วย

ระเบียบประเพณีในการเล่นกระบี่

เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งระเบียบประเพณีอันดีงามของไทยที่มีมาแต่โบราณในการเล่นกระบี่ ผู้เล่นควรปฏิบัติตามระเบียบประเพณีดังต่อไปนี้

๑. การใช้อาวุธในการเล่น ผู้เล่นควรใช้อาวุธให้ถูกต้องตามชนิด ดังนั้นคือกระบี่ว่า และกระบี่ตีหรือกระบี่จริง สำหรับกระบี่ว่านั้นจะเป็นกระบี่ที่มีรูปร่างลักษณะที่ประดิษฐ์ขึ้นให้มีความสวยงาม ใช้เพื่อการรำโดยเฉพาะเท่านั้น แต่กระบี่ตีหรือกระบี่จริงเป็นกระบี่ที่ใช้ในการต่อสู้กันในขณะเล่น
๒. ก่อนการแสดงทุกครั้ง ผู้แสดงจะนำอาวุธและเครื่องมื่อที่ใช้ในการแสดงมาจัดตั้งชุมนุมไว้ ณ ที่เดียวกันเพื่อกระทำพิธีบูชาพระรัตนตรัยและระลึกถึงครูอาจารย์ที่ไ้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้

๓. นักกระบี่จะต้องแสดงความเคารพต่อผู้ปกครองในทุกครั้งที่ก่อนและหลังการเล่น และจะต้องเก็บรักษาไว้ในที่ที่สมควร

๔. เพื่อเป็นการระวังและการให้จังหวะในการเล่น การเล่นกระบี่ทุกครั้งควรมีเครื่องดนตรี ประกอบในการเล่นด้วย ได้แก่ ปี่ชวา กลองแขก และฉิ่ง

๕. เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของการเล่นตามแบบของไทยอย่างแท้จริง ผู้เล่นจะต้องแต่งกายแบบไทยและสวมมงคล เพื่อเป็นสิริมงคลและเป็นกำลังใจแก่ตนเองด้วยทุกครั้ง

๖. ประเพณีการเล่นกระบี่ ผู้เล่นจะต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นของการเล่นดังนี้ คือเริ่มด้วยการถวายบังคม การขึ้นพรหมนั่งหรือพรหมอื่น การรำ การถวายบังคมเร็ว การเดินแปลง การลดการล้อมการต่อสู้และจบลงด้วยการแสดงการระย้อยกันเพื่อเป็นการให้อยู่ด้วยกันและกัน

มารยาทของการเป็นผู้เล่นและผู้ดูกระบี่ที่ดี

กระบี่เป็นกิจกรรมของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวชนิดหนึ่ง เพื่อให้การเล่นและการดูกระบี่ได้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง และเพื่อความปลอดภัย ผู้เล่นและผู้ดูควรปฏิบัติดังนี้

ก. ข้อปฏิบัติของผู้เล่น

๑. ผู้เล่นจะต้องปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาการเล่นโดยเคร่งครัด
๒. ผู้เล่นจะต้องเคารพและเชื่อฟังคำตัดสินของผู้ตัดสินและกรรมการในการแข่งขัน โดยเคร่งครัด
๓. ผู้เล่นควรจะแสดงความเป็นมิตร และให้เกียรติกับผู้ร่วมเล่นทั้งฝ่ายตรงข้ามและฝ่ายเดียวกัน เช่น การทักทายปรายซึ่งกันและกัน การจับมือกัน ทั้งก่อนและหลังการเล่น
๔. ผู้เล่นจะเป็นผู้มีความสุภาพเรียบร้อย ไม่แสดงอาการเย่อหยิ่งจองหองโอ้อวด
๕. ผู้เล่นควรจะเล่นด้วยขันแข็งของการเล่น ไม่ขี้ขลาด ไม่แก่งแย่ง ไม่เอาเปรียบคู่ต่อสู้ ถ้าหากมีการพลาทลง ก็ควรกล่าวคำขอโทษและให้อภัยซึ่งกันและกัน
๖. ผู้เล่นควรจะเล่นตามความสามารถของตนเอง และรู้จักประมาณความสามารถของตนเอง
๗. เมื่อเวลาชนะหรือแพ้จะไม่แสดงความดีใจหรือเสียใจจนยกหน้ามากเกินไป
๘. รู้จักยับยั้งชั่งใจ ยกย่อง ชมเชย ารมณ์ วัชสาสติ ไม่แสดงอาการโมโหโทโส หรือโกรธ มีความยกย่อง หนักแน่น
๙. ผู้เล่นควรจะมีใจเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมเล่นด้วยกันทั้งฝ่ายเดียวกันและฝ่ายตรงข้าม
๑๐. ผู้เล่นควรจะยอมรับสภาพและผลของการเล่นด้วยความเต็มใจและบริสุทธิ์ใจ
๑๑. ผู้เล่นควรจะเล่นเพื่อสุขภาพและความสนุกสนานและเพื่อผลที่เกิดขึ้นจากการเล่นอย่างแท้จริง

ข. ข้อปฏิบัติของผู้ตัดสิน

๑. ให้เกียรติผู้ตัดสิน กรรมการและผู้เล่นทั้งฝ่ายเดียวกันและฝ่ายตรงข้าม
๒. แสดงความยินดี เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ตัดสิน กรรมการและผู้เล่นทั้ง ๒ ฝ่าย ขณะลงสนาม
๓. ปราบปรามหรือเปล่งเสียงชมเชยให้แก่ผู้เล่นที่เล่นได้ดีทั้งฝ่ายเดียวกัน และฝ่ายตรงข้าม

๔. เคารพและยอมรับคำตัดสินตลอดเวลาในการแข่งขันนั้น ๆ เช่น ไม่อ้วกเข้า ค้ำ
โทษ เบียดหยัน
๕. มีความเห็นอกเห็นใจผู้เล่นทั้ง ๒ ฝ่าย โดยไม่ให้อารมณ์เมื่อมีการเล่นผิดพลาด
ไม่ยั่วยุก่อวาทะ ปลุกปั่นให้เกิดการบาดหมางกัน
๖. ช่วยส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้ตัดสิน และผู้เล่นทั้งฝ่ายเดียวกันและฝ่ายตรงข้าม
๗. สนับสนุนและส่งเสริมให้เล่นเฉพาะตามชั้นเชิงและกลวิธีของการเล่นอย่างแท้
จริงเท่านั้น
๘. ควรจะเป็นผู้ที่เชื่อและเลื่อมใสในอุดมคติของการเล่น

การดูแลรักษาอุปกรณ์การเล่นกระบี่

อุปกรณ์การเล่นทุกชนิด คือ กระบี่บัว กระบี่จริง และกระบี่ตี ตามขนบธรรมเนียม
ประเพณีที่ทางของไทยแต่โบราณนับถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตจิตใจของผู้เล่นมาก การนำ
มาใช้แต่ละครั้งจะนำมาใช้ด้วยความเคารพและมีพิธีการให้เรียบร้อยในที่ที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ดี
การดูแลรักษาอุปกรณ์การเล่นกระบี่อาจจะจำแนกได้ตามลักษณะของอุปกรณ์การเล่นดังต่อไปนี้

ก. กระบี่บัว

กระบี่บัวเป็นอุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อความสวยงามและมีความบอบบาง เพื่อการ
รำโดยเฉพาะ ฉะนั้นการดูแลรักษาอุปกรณ์ประเภทนี้จึงควรจะได้ระมัดระวังเป็นพิเศษ หลักสำคัญ
ที่ควรปฏิบัติคือ

๑. การเก็บรักษาการนำมาใช้ หรือการเคลื่อนย้าย ควรทำด้วยความระมัดระวัง
เพื่อบริเวณการซูด ถลอก หัก กระแทก หลุด ถ้าหากเป็นไปได้ควรจะใช้ผ้าหรือกระดาษห่ออ่อน
ห่อหุ้มเครื่องไม้จำแต่ละอันให้เรียบร้อย

๒. การเก็บรักษาควรจะทำให้วางเครื่องมือนั้นแต่ละอันให้เรียบร้อย เพื่อบริเวณ
การล้ม และการเสียดสีกัน ซึ่งอาจทำให้เกิดการเสียหายได้ ถ้าจะให้ดีควรมีตู้กระจกสำหรับ
เก็บเครื่องมือนี้โดยเฉพาะเพื่อกันฝุ่นและรักษาความสวยงามไว้

๓. การนำเอาใช้แต่ละครั้งควรมีที่วางไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเฉพาะเพื่อป้องกันภาวะกระทบกระเทือนจากผู้เล่นและผู้ดู

๔. ก่อนเก็บควรทำความสะอาดและถ้าหากมีการชำรุดเสียหายหรือสึกหรอ ควรซ่อมแซมให้เรียบร้อยก่อนเก็บหรือนำไปใช้ต่อไป

ข. กระบี่จริง

การดูแลรักษามีข้อควรปฏิบัติคล้ายคลึงกับกระบี่ว่า จะแตกต่างกันตรงที่กระบี่จริงนั้นทำด้วยเหล็กและมีความคม อาจเป็นอันตรายแก่ผู้ใช้ได้ ฉะนั้นก่อนการเก็บควรทำความสะอาด เช็ดให้แห้ง ซิลิโคนน้ำมันเพื่อกันสนิม สอดอยู่ในฝักและเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสมให้เรียบร้อย

ก. กระบี่ตี

กระบี่ตีทำด้วยหวายที่มีความเหนียว ใช้ในการฝึกซ้อมและตีกันจริง ๆ การดูแลรักษาก็คล้ายคลึงกับกระบี่ว่า การใช้ควรให้อยู่ภายในซองเซต การเก็บรักษาที่ควรมีที่เก็บที่เรียบร้อย และเหมาะสม และอยู่ใกล้สถานที่ฝึกซ้อมหรือสนามเล่น นักเรียนสามารถนำมาใช้และนำเก็บให้เรียบร้อยได้สะดวก

การบริหารร่างกายและการบำรุงรักษาสภาพ

ผู้เล่นกระบี่ที่ควรจะได้มีการบริหารร่างกายและบำรุงรักษาสภาพให้ร่างกายมีสมรรถภาพที่ดีอยู่เสมอ หลักสำคัญที่ผู้เล่นกระบี่ควรรู้คือปฏิบัติ ดังนี้ดังต่อไปนี้

๑. บริหารส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเป็นประจำเพื่อรักษาสสมรรถภาพของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอทั้งทางความแข็งแรง ความทนทาน และความคล่องแคล่วว่องไว ดังต่อไปนี้เช่น

ก. ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ แขน ไหล่และลำตัว

ข. ความทนทานของร่างกายที่สามารถเล่นกระบี่ได้เป็นระยะเวลาโดยไม่เห็นเหนื่อย

ค. ความคล่องแคล่วว่องไว ความรวดเร็วในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อใช้ในการเล่นกระบี่

๒. จัดเวลาพักผ่อน และรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ให้เพียงพอและเหมาะสมกับร่างกาย และละเว้นจากสิ่งมีเมา เช่น สุรา บุหรี่

๓. ใช้ทำบริหารกายที่เกี่ยวข้องกับการเล่นกระบี่ และบริหารกายให้กล้ามเนื้อทุก ๆ ส่วนได้มีการเคลื่อนไหวอย่างทั่วถึง

๔. ทำจิตใจให้สดชื่นเบิกบาน และเลือกกิจกรรมนันทนาการเพื่อเป็นการพักผ่อนตามอัธยาศัยและเหมาะสม

การเล่นกระบี่ด้วยความปลอดภัย

เพื่อให้การเล่นกระบี่ได้เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างแท้จริง ผู้เล่นกระบี่ควรจะสามารถเล่นกระบี่ด้วยความปลอดภัยทุกครั้งโดยปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. เล่นในเขตที่ว่างกายมีสมรรถภาพดี และมีจิตใจพร้อมที่จะเล่น
๒. เล่นด้วยความระมัดระวัง ไม่ประมาทในตนเอง และในคู่ต่อสู้
๓. รู้จักประมาณตนเอง
๔. ควรจูงอุปกรณ์ บริเวณสถานที่เล่นให้เรียบร้อยก่อนเล่น
๕. แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมและเคลื่อนไหวได้สะดวก
๖. ย่อตัวว่างกายให้เกิดความพร้อมก่อนที่จะเล่นทุกครั้ง
๗. ควรมีการฝึกซ้อมเป็นประจำ และรักษากฎระเบียบ และประเพณีที่ดีงามไว้

ประโยชน์และคุณค่าของกระบี่กระบอง

กระบี่กระบองมีประโยชน์และคุณค่าเป็นอเนกประการ ซึ่งพอจะสรุปได้โดยสังเขปได้ ดังนี้

๑. กระบี่กระบองเป็นวิชาที่เกี่ยวกับการต่อสู้ป้องกันตัว ในสมัยโบราณกระบี่กระบองเป็นวิชาสำหรับกระบรหรือทหารโดยตรง หรือจะเรียกว่าเป็นวิชาเกี่ยวกับการรบก็ได้ ซึ่งการรบในสมัยโบราณนั้น การใช้อาวุธเข้าประชิดทำการต่อสู้บนนั้นเป็นการดีที่สุด แม้การรบในสมัยปัจจุบันซึ่งได้เปลี่ยนรูปแบบไปมากก็ตาม แต่เมื่อถึงขั้นจะทำการขึ้นแตกหักเอาแพ้เอาชนะกัน ก็ยังมีการต่อสู้แบบต่อสู้แบบคล้ายเหมือนกัน ฉะนั้น การใช้วิธีการต่อสู้แบบกระบี่กระบองก็ยังคงมีประโยชน์ในแง่นี้อยู่ไม่น้อย

หนึ่ง กระบี่กระบองยังเป็นวิชาที่รู้ไว้เพื่อใช้ต่อสู้ป้องกันตัวในยามคับขันได้ เช่นมีศัตรูที่จะเข้ามาทำร้ายเรา เราก็สามารถใช้วิชาความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วป้องกันตัวได้เป็นอย่างดี เช่นการผ่อนหนักให้เป็นเบา คือ แทนที่จะเจ็บตัวมากก็จะเจ็บตัวน้อยลง หรือแทนที่จะเจ็บตัวเพียงเล็กน้อยก็ไม่เป็นอันตรายเลย เช่น เขามาจับ แต่เราไม่ไหว หรือเขามาไม่ไหว แต่เราไม่สิ้น เราก็สามารถต่อสู้ป้องกันตัวได้ ยิ่งฝ่ายศัตรูไม่มีความรู้ในเชิงนี้มาแล้ว แทนที่เขาจะมาเอาตัวไปเปรียบว่า เขาคลับเป็นฝ่ายเสียเปรียบเราอีกตัว และอาวุธของเขาจะกลายมาเป็นประโยชน์แก่เรา ฉะนั้น ผู้ที่เป็นกระบี่กระบองย่อมได้เปรียบกว่าคนที่ไม่เป็นอย่างแน่นอน ถ้าคนเป็นแต่กลับสู้คนไม่เป็นไม่ได้จริง ๆ แล้ววิชานี้ก็จะล้มเหลวและเลิกไป จนไม่มีใครได้รู้เห็นกันในสมัยนี้เป็นแน่

๒. กระบี่กระบองเป็นกิจกรรมพลศึกษาที่ค่อนข้างหนึ่ง คือเป็นกิจกรรมที่ออกกำลังกายได้อย่างทั่วถึง ทุกส่วนได้มีการเคลื่อนไหว เพราะในการเล่นกระบี่กระบองนั้นผู้เล่นจะต้องนั่ง ยืน เดิน วิ่ง กระโดด คี รับ ฯลฯ และประสาธน์ได้รับการฝึกฝนให้ตื่นตัว มีความว่องไว มีความสัมพันธ์ระหว่างมือ เท้า เป็นอย่างดี และยังเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมแก่คนทุกเพศทุกวัย คือทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ทั้งชายและหญิง ย่อมจะเวียนและฝึกหัดได้ด้วยกันทั้งนั้น และเมื่อได้ฝึก ได้ซ้อมสักพักหนึ่ง ก็จะได้ออกกำลังกาย เหมือนกับกิจกรรมพลศึกษาประเภทอื่นด้วยเหมือนกัน

นอกจากจะมีประโยชน์ในด้านการออกกำลังกายแล้ว ยังให้ความสนุกสนานตื่นเต้นทั้งผู้เล่นและผู้ดูอีกประการหนึ่งด้วย เนื่องจากการเล่นกระบี่กระบองเป็นเกมที่เสี่ยงต่ออันตรายอยู่ไม่ใช่่น้อย ในการต่อสู้ถ้าใครพลาดท่าเสียที หรือไม่ระมัดระวังเป็นอย่างดีแล้ว อันตรายก็ย่อมจะเกิดขึ้น ได้เป็นแน่ ซึ่งเกมที่เป็นอันตรายประเภทนี้ย่อมเป็นที่ชอบใจของคนไทยซึ่งเป็นนักมวยมาแล้วแต่อดีต จึงอยาก رؤอยากเห็นว่าใครจะเก่งกล้าสามารถกว่าใคร ใครจะเป็นผู้ชนะ จึงถือว่ากีฬากระบี่กระบองถ้าได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง และผู้เล่นได้มีการฝึกฝนเทคนิคต่าง ๆ เป็นอย่างดี และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนชาวไทยเป็นอย่างดีแล้ว กระบี่กระบองคงจะเป็นศิลปศาสตร์การกีฬาประจำชาติไทยสืบต่อไป

๓. กระบี่กระบองเป็นกีฬาที่ฝึกคุณลักษณะทางด้านจิตใจได้อย่างดีเลิศ คุณลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่ ความกล้าหาญ ความอดทน ไม่ท้อถอยเกรงหรือหวาดกลัวต่ออันตรายที่จะต้องเผชิญ หรือต้องต่อสู้สิ่ง ๆ หนึ่ง เพราะแก่นักกระบี่กระบองทุกคน เวลาจะฝึกซ้อม จะเล่น หรือแข่งขันก็ ตาม ไม่เคยสวมหรือใส่เกราะป้องกันตัวชนิดใดเลยแม้แต่หนึ่งอย่าง การที่นักกีฬามีจิตใจที่กล้าหาญ ไม่หวั่นไหวต่ออันตรายนั้นส่วนหนึ่งเนื่องมาจากจิตใจที่แข็งแกร่งได้ทั้งสิ้น ฉะนั้น ถ้าผู้รับ ๆ ไม่ดี พลาดพลั้งปล่อยให้ไม่ไปกระทบร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งเข้า จะเป็นด้วยความประมาทหรือไม่ก็ตาม ย่อมได้รับบาดเจ็บบ้าง ซึ่งสิ่งนี้แหละเป็นการฝึกให้มีความอดทน กล้าต่อสู้โดยไม่ท้อถอยกลัวต่อความเจ็บปวดที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญยิ่งนัก และเราควรจะสงวนคุณธรรมอันเป็นลักษณะอันดีงามที่บรรพบุรุษเคยมีมาแล้วไว้ด้วยความภาคภูมิใจว่าไม่มีของใครเหมือน และน้ำใจอันเปี่ยมเปรียบเหมือนเพชรเป็นน้ำหนึ่งแท้ ๆ และไม่ควรเปลี่ยนแปลงเป็นอันขาด เพราะจะมีคุณประโยชน์ทางด้านอื่นอีกมากมาย

นอกจากความกล้าหาญและความอดทนแล้ว ยังมีผลทางด้านจิตใจในแง่อื่นอีก คือ ความเชื่อมั่นในครูบาอาจารย์ โดยถือว่าครูเป็นกำลังใจสำคัญที่ศิษย์จะถือเป็นสรณะที่พึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ไมยามคับขัน ศิษย์จะรู้สึกภาคภูมิใจในบรรดาครูบาอาจารย์ที่คอยประคับประคอง ไม่ปล่อยมือ ทั้งมีความเชื่อมั่นและระลึกอยู่เสมอว่าเป็นศิษย์มีครู ทั้งเป็นศักดิ์ศรีแก่ตนเอง และเป็นกำลังใจในการต่อสู้ และมักจะไม่โอ้อวดในฝีมือของตน แต่จะเป็นคนสงบเสถียร สุขุม รอบคอบ และเอื้อเฟื้อ

นอกจากนี้ยังเกิดความเชื่อมั่นในวิชาความรู้ มองเห็นคุณค่าและเกิดความไว้วางใจในความรู้แขนงนี้ซึ่งตนได้เล่าเรียนมา และพยายามฝึกฝนให้มีฝีมืออยู่เสมอ จึงนับได้ว่าเป็นผลดีทางด้านจิตใจเป็นอันมากประการนี้คงได้กล่าวมาแล้ว

ส่วนดีของกีฬากระบี่กระบองอีกประการหนึ่ง คือ ใช้อุปกรณ์น้อย ทั้งสามารถจัดทำขึ้นมาเองได้โดยไม่ยากนัก จะใช้วัสดุอะไรมาทำอาวุธจำลองก็ยอมทำได้ตามที่พอจะจัดหาได้ สำคัญอยู่ที่ความทนทาน จึงทำให้ไม่ต้องสิ้นเปลืองมากเหมือนอุปกรณ์กีฬาหลายประเภท สถานที่เล่นกีฬาได้สะดวก ไม่ต้องใหญ่โตมากนัก ขนาดสนามก็สามารถดัดแปลงได้ตามโอกาสเพราะไม่มีกฎ ระเบียบ และกติกาที่เคร่งครัดเหมือนกีฬาอื่น ๆ

เครื่องกระบี่กระบอง

เครื่องกระบี่กระบองหมายถึง อาวุธต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องบังกันที่จำลองมาจากศาสตราวุธของไทยในสมัยโบราณและของจริงที่นำมาใช้ในการเล่นกระบี่กระบอง ซึ่งได้แก่ กระบี่ ทาบ ง้าว พลอง หัก เช่น โส่ และไม้สั้น เครื่องกระบี่กระบองเหล่านี้ ที่จำลองมาจากของจริงก็มี กระบี่ ทาบ ง้าว และพลองเท่านั้น ส่วนนอกนั้นก็เอาของจริงมาใช้ในการเล่นเล่นๆ เเดียว เครื่องอุปกรณ์เหล่านี้เรียกตามภาษานักกระบี่กระบองว่า “เครื่องไม้”

เครื่องไม้ มี ๒ ชนิด คือ

๑. เครื่องไม้จำ

๒. เครื่องไม้ตี

เครื่องไม้จำ

เครื่องไม้จำ ได้แก่เครื่องกระบี่กระบอง ซึ่งจำลองมาจากอาวุธจริง แต่อาจจะไม่เหมือนเลยก็เคย เพราะมุ่งไปเน้นของความสวยงามมากกว่าสิ่งอื่น แต่รูปร่างลักษณะยังพอจะแสดงให้เห็นได้ว่าส่วนประกอบของอาวุธนั้นๆ ส่วนไหนเป็นอะไร เครื่องไม้ชนิดนี้เขาทำขึ้นไว้เพื่อรำอาวตกัน ผู้ที่รำได้สวยงามอยู่แล้ว ถ้ายังได้เครื่องไม้จำทั้งคองคามด้วย ก็ยิ่งเพิ่มความงามของท่าที่โค้มากยิ่งขึ้น เมื่อเครื่องไม้จำที่มีจุดประสงค์เพื่อความสวยงามเป็นใหญ่แล้ว ก็อาจจะบอบบางไม่แข็งแรงมากนัก จึงมีความจำเป็นอย่างหนึ่งที่ผู้แสดงจะต้องรำด้วยความระมัดระวังอย่างที่สุด เพื่อมิให้กระทบกระเทือนกับวัตถุอื่นใดเป็นอันขาด

ถ้าไม่สามารถสร้างเครื่องไม้จำสำหรับอาวุธบางชนิดได้ ตามปกติเขาก็มักจะนำเอาอาวุธจริงมาใช้จำแทน ซึ่งก็นับว่าคงงามและเหมาะสมไม่น้อย

เครื่องไม้ตี

เครื่องไม้ตี ได้แก่เครื่องกระบี่กระบองซึ่งจำลองจากอาวุธจริง แต่ไม่ค่อยจะเหมือนกับของจริงมากนัก เป็นแต่ผู้พอรู้ได้เท่านั้นว่าส่วนไหนเป็นอะไร ความมุ่งหมายของการสร้างเครื่องไม้ชนิดนี้ไม่มีอะไรนอกจากต้องการให้เบา เหนียว แข็งแรง ไม่แตกหักได้ง่ายก็แล้วกัน ทั้งนี้เพื่อจะใช้ตีกันได้อย่างทนทาน เพราะถ้าเอาวัสดุที่ไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วมาทำ นอกจากจะเป็นการสิ้นเปลืองบอ้ยๆ ยังจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้เล่นในขณะที่กำลังต่อสู้กันอีกประการหนึ่งด้วย

อาวุธแท้และอาวุธจำลองทุกชนิด ที่ใช้ในการเล่นกระบี่กระบองนั้น พอดีอธิบายรายละเอียดได้ใน ๓ ลักษณะ คือ

๑. ลักษณะที่เป็นอาวุธแท้

๒. ลักษณะที่จำลองมาเป็นเครื่องไม้จำ

๓. ลักษณะที่จำลองมาเป็นเครื่องไม้ตี

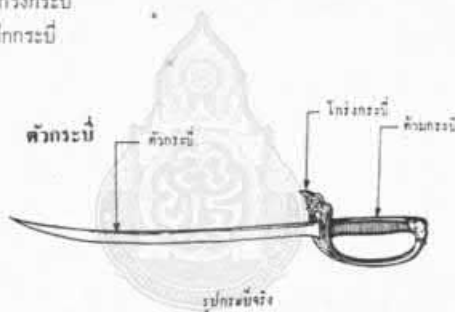
ในที่นี้จะขอกล่าวแต่เฉพาะอาวุธกระบี่เท่านั้น

กระบี่จริง

กระบี่ในลักษณะที่เป็นอาวุธแท้ หรือกระบี่จริง เป็นอาวุธซึ่งใช้สำหรับฟันและแทง ฉะนั้น ทัวกระบี่จึงทำด้วยเหล็กอย่างดี มีรูปแบนตรง และปลายแหลม ยาวประมาณ ๙๐ เซนติเมตร มีน้ำหนักไม่มากนัก พอเหมาะสำหรับถือมือเดียว สามารถใช้ฟันแทงได้อย่างแคล่วคล่องว่องไว โดยมากเขาจะทำให้พอเหมาะมือผู้ใช้เพื่อจะได้ฟันแทงได้ถนัด

ส่วนประกอบของกระบี่

๑. หัวกระบี่
๒. ค้ำกระบี่
๓. โกร่งกระบี่
๔. ฝักกระบี่

หัวกระบี่

หัวกระบี่มีรูปร่างลักษณะดังที่ได้อธิบายมาแล้ว น้ำหนักส่วนมากไปตกอยู่ที่ค้ำ และเพื่อให้มีน้ำหนักน้อยในคอนปลาย และคอนกลาง ฉะนั้นในระหว่างคมและสันจึงทำเป็นร่องทั้งสองข้าง ริมของร่องคอนบนจึงนูนเป็นสันขึ้นมา และคอนท้ายของหัวกระบี่นี้โตมากเนื้อเหล็กเวียวลงไป เพื่อทำกันเส้าหรับติดกับค้ำ

ค้ำกระบี่

ค้ำกระบี่เป็นส่วนที่ติดอยู่กับกันของกระบี่อย่างแน่นหนา ยาวประมาณ ๑๒ เซนติเมตร โดพอมือจับกำได้อย่างถนัดและมั่นคง

โกร่งกระบี่

โกร่งกระบี่มีรูปร่างคล้ายกับตะกรวยสอยผลไม้ ทำด้วยแผ่นเหล็กไปรงค์ติดแน่นอยู่กับหัวและท้ายของค้ำกระบี่ มีไว้สำหรับป้องกันมิให้ข้าศึกฟันถูกมือผู้ถือกระบี่นั้น

ฝักกระบี่

ฝักกระบี่ติดปลอกสำหรับสวมกระบี่ไว้ในเมื่อยังไม่ถึงคราวที่จะใช้กระบี่นั้น รูปร่างลักษณะก็เหมือนตัวกระบี่ ซึ่งอาจจะทำด้วยโลหะหรือหนังหรือไม้ก็ได้ ข้างในฝักมีหนังอ่อนหรือผ้าสักหลาดกรุเพื่อป้องกันเสียงและการเสียดสีระหว่างตัวกระบี่กับฝัก

กระบี่ว่า

กระบี่ว่า มีรูปร่างลักษณะเหมือนกับกระบี่จริง ยาวประมาณ ๑๐๐ เซนติเมตร โดยมากตัวกระบี่ทำด้วยหวายเทศ มีขนาดโตกว่าหัวแม่มือเล็กน้อย ส่วนปลายเล็กเรียวและดักด้วยเชือกเส้นเล็กๆ โดยรอบ แล้วลงรักปิดทอง ส่วนค้ำดักและหุ้มด้วยกำมะหยี่ โกร่งทำด้วยหนังทับทั้งแผ่นลงรักและปิดทอง เขียนลวดลายไทย เช่น ลายเทพนม หรือลายรศน้ำ เป็นต้น กระบี่ว่านี้บางทีเขาทำด้วยไม้ แล้วประดับด้วยกระจกชิ้นเล็กๆ เป็นลวดลายตลอดคัน

รูปกระบี่ราช

กระบี่ ๔-๔

กระบี่ที่ทำเช่นเดียวกับกระบี่ราชทุกประการ ส่วนตอนท้ายดักและโค้งลงรักโดยตลอด ทำด้วยหวายเทศ การที่ทำด้วยหวายเทศก็เพราะหวายชนิดนี้เบาและเหนียวแน่นดีมาก แต่ถ้าหาหวายเทศไม่ได้ก็ใช้หวายโป่งแทน แต่ก็ไม่ดีเท่า เพื่อที่จะให้ภักษามีความสนุกสนานและเผ็ดร้อนยิ่งขึ้น ขณะกระบี่กระบองหลายคณะได้จัดกระบี่ขึ้นเป็นพิเศษ คือ ทัวกระบี่ ท้าม และโค้ง ยังคงเป็นรูปเดิม แต่ส่วนปลายของทัวกระบี่คล้ายค้อนหรือขวานซึ่งควมเป็นเกลียว แล้วดักหุ้มด้วยเชือกเส้นเล็กๆ แล้วท้าวด้วยรัก ปลายกระบี่จะโยนโยนไปมาอยู่เสมอ การทำให้ปลายโยนโยนเท่ากับเป็นการฝึกหัดให้นักกระบี่กระบองรู้จักยกทนต่อความเจ็บปวดเป็นอย่างดี เพราะเหตุว่าผู้ที่เล่นกระบี่ชนิดนี้จะหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะรับการตีของอีกฝ่ายหนึ่งได้ทีเดียวก็เถอะ ก็ไม่ว่ายที่จะเจ็บตัว คือ ถ้าผู้รับรับสักให้ถูกตรงตัวของหวายเข้า ปลายเชือกก็ตัวถูกตัว แต่ถ้ารับตรงปลายเข้า เชือกก็จะรับไว้ไม่อยู่ กระบี่ของอีกฝ่ายหนึ่งจะหลุดเลื่อนไปโดนตัวจนได้ ฉะนั้นเมื่อเลิกแล้ว ผู้เล่นย่อมได้แนวคนละหลาย ๆ แนวเสมอ

รูปกระบี่นาค

เครื่องดนตรีประกอบการเล่นกระบี่กระบอง

การเล่นกระบี่กระบองก็เช่นเดียวกับมวยไทย ซึ่งถือเป็นประเพณีกันมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ว่าถ้าจะให้ถูกต้องตามแบบแผนกันจริง ๆ แล้ว จำเป็นต้องมีดนตรีชนิดหนึ่งบรรเลงประกอบด้วยเสมอไป ดนตรีชนิดนี้เรียกว่า “ปี่ชวา-กลองแขก” ซึ่งประกอบด้วย

๑. ปี่ชวา
๒. กลองแขกตัวผู้ (เสียงสูง)
๓. กลองแขกตัวเมีย (เสียงต่ำ)
๔. ฉิ่งจับจังหวะ

กลองแขก

การเล่นกระบี่กระบองที่ดี มวยไทยก็ดี สันนิษฐานว่าคงไม่มีคนตรีประกอบมาแต่กำเนิด คงมาคิดผสมเองเมื่อภายหลังเป็นแน่ เพราะคนตรีชนิดนี้ไม่ใช่ของไทย ซึ่งชื่อกลองก็บอกแล้วว่า เป็นกลองแขก อาจจะมีถึงจับจังหวะแทนไม้ที่เป็นของไทย ซึ่งมาใส่เอาภายหลัง ปีกกลองนี้พวกแขกชาวซอบบรลงประกอบการเล่น กริช หอกซัด และมวย ไทยเราเห็นเหมาะเจาะดีจึงนำมาใช้บ้าง โดยเค็มจึงเข้าไปและทำเพลงให้เหมาะสมกับการแสดงของอาวุธแต่ละชนิดขึ้นไว้

เนื่องจากคนตรีก็มีมานานแล้ว จนกระทั่งผู้เล่นและผู้ดูก็ชินหู ฉะนั้นถ้าขาดไปเสีย ย่อมทำให้เรียบเหงาและกร่อย ชาติความสนุกสนานไป

* ประโยชน์ของเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นกระบี่กระบอง

๑. ทำให้การแสดงสนุกสนานและกริ๊งกร๊าง ทุกครั้งที่จัดให้มีการเล่นขึ้นในสมัยก่อน เช่น งานฉลองวันขึ้นปีใหม่ ที่ท้องสนามหลวงซึ่งมีการแสดงอย่างอื่นอีกหลายอย่าง แต่พอปีกกลองเริ่มโหมโรงขึ้น ประชาชนจะแตกตื่นทั้งสิ่งที่ตนเคยอยู่แล้ววิ่งมารุมดูกระบี่กระบองกันอย่างเนืองแน่น นี่ก็ไม่ใช่ยิ่งไกลเลย นอกจากอิทธิพลของกระบี่กระบองแท้ ๆ ที่ทำให้คนดูเกิดความสนุกสนานยกยอชื่นชมกัน

๒. เสียงของปีกกลองจะปลุกใจและเร้าใจผู้เล่นให้เกิดความฮึกเหิมในการที่จะต่อสู้กับฝ่ายตรงกันข้ามมากขึ้น และใช้แก่ท่านั้น ผู้ดูที่อยู่รอบ ๆ สนามซึ่งเคยแสดงมาแล้วจะรู้สึกตื่นตัว นึกอยากจะออกไปตีกับเขาบ้าง และออกที่จะขยับมือ ขยับเท้าไม่ได้

๓. การรำของการแสดงกระบี่กระบอง ถือว่าเป็นศิลปะชั้นสำคัญชิ้นหนึ่งของวิชานี้ เสียงปีกกลองซึ่งประกอบขึ้นเป็นเพลงที่เหมาะสมกับอาวุธ ชนิดหนึ่ง ๆ พร้อมด้วยเสียงฉิ่งที่จับจังหวะ จะช่วยให้ผู้รำได้ตีเป็นการเพิ่มความงดงามให้กับศิลปะของการรำมากยิ่งขึ้น

๔. ในการต่อสู้กันนั้น เสียงปีกกลองจะยุหรือหนุนให้เล่นและคิดจะสู้กันเรื่อยไป เพราะตามธรรมชาติเมื่อเขาคิดกันปีกกลองจะเร่งให้เสียงถี่เข้า ๆ ไม่ช้าเหมือนเพลงที่ใช้ในตอนรำ ยิ่งตีเร่งเข้ามากเพียงใดก็ยิ่งหนุนให้เกิดความกล้ามากขึ้นเพียงนั้น

เครื่องแต่งกายของผู้เล่น

การแต่งกายของไทยเราได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ซึ่งเป็นเหตุให้การแต่งกายของนักกระบี่กระบองเปลี่ยนไปด้วย การแต่งกายของนักกระบี่กระบอง อาจจะแบ่งได้เป็น ๓ สมัย คือ

๑. การแต่งกายแบบสมัยโบราณ คือในสมัยก่อนไทยเราต้องทำการรบไม่หุคหยุ่น ชาว-
 ญกรจึงทุกคนต้องเป็นทหารเพื่อทำหน้าที่ป้องกันเอกราชของชาติ นักกระบี่กระบองของไทยก็ได้แก่
 พวกนักรบนั่นเอง ฉะนั้นการแต่งกายของนักกระบี่กระบองก็ดี ของนักรบก็ดีจึงเหมือนกันหรือชุด
 เดียวกัน คือสวมเสื้อยันต์แบบไม่มีแขน และนุ่งกางเกงขากว้างและยาวแต่ครึ่งน่อง

๒. การแต่งกายแบบสมัยกลาง คือในสมัยที่ไทยเรานิยมนุ่งผ้าแบบเชมร ไม่ว่าชาย หญิง
 เด็ก และผู้ใหญ่ต่างก็นิยมผ้าชุดกันไม่หมด เพื่อเปลี่ยนแปลงตามกาลสมัย เครื่องแต่งกายของนัก
 กระบี่กระบองก็พลอยเปลี่ยนไปด้วย คือสวมเสื้อแบบมีแขนบ้าง ไม่มีแขนบ้าง แล้วนุ่งผ้าโจงกระเบน
 แบบเชมร ซึ่งความจริงแล้วการนุ่งผ้าโจงกระเบนทำให้สะดวกในการเล่นกระบี่กระบองอยู่
 มาก แต่ก็มีความนิยมในการแต่งกายในสมัยนั้นไม่ได้ เพราะต้องยกขาและต้องวิ่งหรือกระโดด
 ทำให้ตึง เหนียว ยกไม่ไค้คล่องแคล่วเหมือนนุ่งกางเกง ดังนั้นจึงได้หาทางแก้ไขโดยการนุ่งให้ห้อยน
 ลงไปทางข้อเท้ามาก ๆ จะได้สะดวกแก่การยกเท้าและการย่างก้าวเดินทั้งนี้เฉพาะในการว่า แต่ในการ
 ตีจะปล่อยให้นุ่งผ้าอยู่ในสภาพเช่นนี้คือ ไม่ไค้ได้อีก เพราะจะทำให้ห้อยนุ่นร่วม ไม่สามารถจะ
 เคลื่อนไหวได้สะดวกและรวดเร็ว จึงต้องถกเชมรหยักครึ่งผ้าขึ้นไว้ให้ ไปรวมกันอยู่ที่โคนขา ซึ่งก็
 ทำให้สะดวกมากขึ้น

๓. การแต่งกายแบบสมัยปัจจุบัน การแต่งกายของเราในปัจจุบันได้เ้าแบบอย่างมากจากต่าง
 ประเทศที่เรียกว่าการแต่งกายแบบสากล ซึ่งการแต่งกายของนักกระบี่กระบองก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย
 คือแต่งเครื่องแบบอย่างนักกีฬา คือสวมเสื้อมีแขนหรือไม่มีแขน กางเกงขาสั้นแค้เข้า สวมถุงเท้า
 รองเท้า เพื่อทำให้เคลื่อนไหวสะดวกขึ้น

การแต่งกายตามแบบทั้ง ๓ สมัยนี้ ก็ยังคงมีใช้อยู่ในปัจจุบันทั้ง ๓ แบบ แล้วแต่ใครจะเลือก
 ใช้แบบใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกในการจัดทำ

มงคล

มงคล คือเครื่องประกอบในการแต่งกาย ซึ่งนับว่าเป็นพิเศษกว่าสิ่งอื่นๆ คือ ตั้งแต่เริ่มมี กระเป๋าระบอบมานานสักเท่าไรก็ตามจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ก็มีการใช้มงคลมาตลอด ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

มงคลเป็นตัวยาสยิบุญเส้นเล็ก ๆ หลายเส้นมารวมกันเข้าเป็นเส้นเดียว มีขนาดใหญ่กว่าหัวแม่มือเล็กน้อย ยาวพอพันรอบศีรษะผู้ใหญ่ได้ ส่วนปลายทั้งสองรวมเข้าด้วยกัน มีรูปร่างคล้ายรูปไข่ เพื่อความมั่นคงถาวรจึงมักพันด้วยผ้าตลอดอัน โดยปล่อยให้ปลายทั้งสองยื่นออกมาพอสมควร เหมือนใส่หัวเทียนขึ้น

เป็นประเพณีนิยมกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่ประกอบพิธีต่าง ๆ เช่นพิธีโกนจุก บวชนาค แต่งงาน ฯลฯ เขามักให้ผู้นั้นสวมมงคลเสมอ การเล่นหรือการแข่งขัน กระเป๋าระบอบ ก็ถือปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยให้ผู้แสดงสวมมงคลไว้บนศีรษะ เขาปลายที่รวมกันนั้นไว้ข้างหลัง ความประสงค์อันแท้จริงก็เพื่อให้ผู้ที่สวมนั้นได้รับความเป็นสิริมงคล แม้จะต้องเผชิญกับอันตราย เช่นการต่อสู้ซึ่งกันและกันแล้ว ก็ขอให้คุ้มครองป้องกันภัยพิบัติทั้งปวง เป็นการบำรุงขวัญและมีความมั่นใจในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพบูชาคุณพระรัตนตรัย ตลอดจนครูบาอาจารย์ที่ตนนับถือ เพราะมงคลนี้ได้ทำขึ้นด้วยพิธีการอันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จึงถือว่าเป็นสิ่งสักการะอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องเทอดไถ่ด้วยความเคารพ

การสวมและการถอดมงคล

เมื่อจะแสดงหรือแข่งขันกระบี่กระบอง ครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้ควบคุมจะเป็นผู้สวมมงคลไว้บนศีรษะ ผู้ถูกสวมจะโน้มค่านับรับไว้ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง ผลที่ได้อีกส่วนหนึ่งของการสวมมงคลก็ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความกล้าหาญ ไม่หวั่นกลัวศัตรูต่อสู้ ซึ่งเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของวิชากระบี่กระบอง วิธีปฏิบัติในการสวมและถอดมงคลมีการปฏิบัติแตกต่างกันบ้าง เช่น

ก. แบบที่หนึ่ง จะสวมมงคล เมื่อจะออกไปแสดง เมื่อผู้แสดงถวายบังคม ชื่นพรหม และว่าเสร็จจนแจ้งลงนั่งแล้ว จะถอดมงคลออกพร้อมกับการเปลี่ยนไม้ว่าเป็นไม้ดี โดยผู้ที่จะถอดออกเองและมอบให้กับผู้ที่ไปเปลี่ยนไม้

ข. แบบที่สอง เหมือนกับแบบที่หนึ่ง แต่ไม่ถอดมงคลไม่ว่าจะเปลี่ยนไม้หรือไม่หรือไม้แบบนั้นต้องระมัดระวังในเวลาต่อสู้เพราะมงคลอาจจะหลุดได้ ซึ่งทำให้ดูไม่เหมาะสมเพราะเป็นของที่เคารพนับถือ

ค. แบบที่สาม เหมือนกันกับแบบที่สองแต่แทนที่จะสวมไว้บนศีรษะให้กดเลื่อนลงมาคล้องคอไว้ วิธีนี้จะทำให้มงคล ไม่หลุดไปจากตัว

การถอดมงคล ตามแบบที่สองและแบบที่สาม ผู้สวมมงคลจะเป็นผู้ถอดมงคลให้

สนามเล่นกระบะบอง

กระบะบองเป็นการเล่นหรือเป็นกีฬาไทยชนิดหนึ่ง ซึ่งเหมือนกับกีฬาไทยอีกหลายอย่างที่ ไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้เป็นบรรทัดฐานว่า สนามเล่นจะต้องมีรูปร่างลักษณะอย่างไร มีขนาดกว้างยาวเท่าใดหรือมีเส้นเขตกำหนดไว้อย่างไรบ้าง ดังเช่นกีฬาสากลต่าง ๆ เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล เป็นต้น กีฬาของไทยเราโดยมากไม่มีความยุ่งยากลำบากในเรื่องสนามเล่นมากนัก ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเรามุ่งไปในแง่ของความสะดวกเสียมากกว่า แม้แต่ในคันทูบองก็ใช้อยู่ที่สุก ซึ่งก็นับว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศเราเป็นอย่างยิ่งทีเดียวแล้ว

สนามที่ใช้เล่นกระบะบอง โดยมากมักเป็นสนามพื้นราบ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยาวประมาณ ๑๖ เมตร กว้างประมาณ ๔ เมตร จะอยู่ในร่มหรือกลางแจ้งก็ได้ แต่ถ้าอยู่ในร่มควรเป็นที่ว่างเปล่าจากพื้นสนามขึ้นไป อย่างน้อย ๔ เมตร สำหรับเส้นเขตสนามนั้นไม่จำเป็นจะต้องมีก็ได้เพราะ

ขนาดตามที่กำหนดไว้นี้ เป็นแค่พอประมาณเท่านั้น จะเล็กหรือใหญ่ไปกว่านี้ก็ได้อะไรก็ได้ สิ่งสำคัญจริงๆ ก็คือ ในขณะที่มีการเล่น ผู้เล่นไม่คิดกันจนถึงกับไปถูกผู้ดูที่อยู่รอบๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการแสดงประเภทหัวเราะและพลองซึ่งมีความยาวไม่น้อยกว่า ๒ เมตร หากสถานที่เล่นแคบก็อาจเกิดอันตรายแก่ผู้ดูได้

ระเบียบประเพณีและวิธีการเล่นกระบี่กระบอง

การปฏิบัติตามขั้นตอนของการเล่น

การเล่นกระบี่กระบองของไทยเรานับว่าเป็นศิลปะที่มีระเบียบแบบแผนตั้งแต่ต้นจนจบ ถึงแม้จะต่างครูบาอาจารย์ หรือต่างถิ่นกันสักเพียงใดก็ตาม ระเบียบของการเล่นก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ซึ่งนับว่าเป็นประเพณีนิยมที่นำสรรเสริญอย่างหนึ่ง ระเบียบที่ปฏิบัติในการเล่น มีดังนี้

๑. การเล่นจะต้องเริ่มต้นด้วยการทำพิธีไหว้ครูก่อน ซึ่งในตอนนี้โดยปกติบ๊องจะบรรเลงเพลงไหว้ครูตามไปด้วย เมื่อเสร็จพิธีแล้วบ๊องก็ลงก็ตบลงหัวครว แล้วก็เริ่มบรรเลงเพลง เพื่อโหมโรงอีกครั้งหนึ่ง

๒. เมื่อจบเพลงโหมโรงสักคู่หนึ่งแล้ว นักกระบี่กระบองก็จะสวมมงคลแสดงความเคารพผู้ชม แล้วไปนั่งคุกเข่าอยู่คนละข้างของสนาม พร้อมกับถือไม้ไว้ไปด้วย การนั่งและการวางอาวุธก็นั่งและวางกระบี่ไม้ไว้ตามลักษณะของการขึ้นพรหม

๓. เมื่อบ๊องลงเริ่มบรรเลง ทั้งคู่ก็เริ่มด้วยการถวายนั่งคมก่อน ต่อจากถวายนั่งคมก็ว่าทำขึ้นพรหม โดยฝ่ายหนึ่งจะขึ้นพรหมหนึ่งอีกฝ่ายหนึ่งจะขึ้นพรหมอื่น เมื่อขึ้นพรหมเสร็จแล้วทั้งคู่ก็จะอยู่ในท่ากุมว้า

๔. เมื่อทั้งคู่อยู่ในท่ากุมว้าพร้อมกันแล้ว ก็เริ่มเดินร่ายว่าไม้ต่าง ๆ ไปตามทิศทางของการว่าจะว่าสองเที่ยวหรือว่าหนึ่งเที่ยวก็แล้วแต่โอกาส ในขณะที่ร่ายว่าไปบ๊องก็ลงก็จะบรรเลงเพลงไปอย่างเหมาะสมตามชนิดของอาวุธที่ว่า การร่ายว่าจะจบลงด้วยการกลับหัวสนามและอยู่ในท่ากุมว้า

๕. หลังจากว่าเสร็จ กลับหัวสนามและอยู่ในท่ากุมว้าแล้ว ทั้งคู่ก็จะจ้วงลงนั่ง ตามลักษณะที่ขึ้นพรหม คือผู้ขึ้นพรหมนั่งก็จ้วงลงในท่าพรหมนั่ง ผู้ที่ขึ้นพรหมอื่นก็จ้วงลงนั่งในท่าพรหมอื่น ในตอนนี้บ๊องจะหยุดบรรเลงอีกครั้งหนึ่ง

๖. ในตอนนี้ถ้าเป็นว่าด้วยไม้ว่า จะต้องเปลี่ยนไม้ว่าเป็นไม้ตี โดยมีคนถือไปเปลี่ยนให้ เมื่อเปลี่ยนไม้เรียบร้อยแล้วแสดงว่าทั้งสองฝ่ายเตรียมพร้อมที่จะต่อสู้กันต่อไป

๗. บีกสองจะเริ่มบรรเลงในลักษณะของเพลงเร็ว ทั้งสองฝ่ายก็จะเริ่มถวายบังคมอีกครึ่งหนึ่ง การถวายบังคมในตอนนี้จะทำเร็วกว่าในตอนแรก เรียกกันตามภาษานักกระบี่กระบวนว่า “การถวายบังคมเร็ว”

๘. เสร็จจากถวายบังคมเร็วก็เป็นการเดินแปลงเข้าหากัน สวนทางกันแล้วกลับหัวสนาม เดินเข้าหากันและสวนทางกันอีกครั้งหนึ่ง แล้วกลับหัวสนาม

๙. เมื่อทั้งสองฝ่ายกลับหัวสนามและยืนอยู่ในจุดเดิมของตนแล้ว ลำดับต่อไปก็เป็นการอย่างสามชุกเข้าหากัน จนกระทั่งทั้งคู่มาอยู่ในระยะประมาณกึ่งกลางสนามห่างพอที่จะตีกันได้

๑๐. ลำดับต่อจากนั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเป็นฝ่ายสละ—ล่อก่อน จะสละ—ล่อ ด้วยไม้หนึ่งไม้ใดก็ได้ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งจด ๆ จ้อง ๆ หาโอกาสเข้าตี

โดยปกติเมื่อฝ่ายหนึ่งเข้าตีฝ่ายสละ—ล่อ ฝ่ายสละ—ล่อ จะแก้ไขสถานการณ์จากฝ่ายรับ เป็นฝ่ายรุกทันที โดยการรุกตีโต้กลับไป หลังจากนั้นทั้งสองฝ่ายก็จะผลัดกันรุกผลัดกันรับจนหมดตอนการต่อสู้ ทั้งสองฝ่ายก็จะสละจาก เมื่อแยกออกจากกันแล้ว เดินแปลงออกไปกลับหัวสนามและอย่างสามชุกเข้าหากันอีกครั้งเพื่อต่อสู้กันในตอนต่อไปใหม่ โดยให้ฝ่ายสละ—ล่อ ในครั้งแรก เป็นฝ่ายเข้าตีในตอนที่สอง ผลัดเปลี่ยนกันเรื่อยไป แต่ละตอนของการต่อสู้เรียกตามภาษานักกระบี่กระบวนว่า “กรม” โดยปกติการเล่นกระบี่กระบวนแต่ละคู่จะเล่นไม่น้อยกว่า ๓ กรม

๑๑. การจบการแสดง โดยทั่วไปเมื่อทั้งสองฝ่ายได้ต่อสู้กันถึงที่สุด และจะจบการแสดง ทั้งสองฝ่ายก็จะสละจากกันออกไปกลับหัวสนาม แล้วเดินเข้าหากันเพื่อขอขมาซึ่งกันและกัน โดยทั้งสองฝ่ายนั่งคุกเข่าเข้าหากัน ยกมือทั้งสองโดยที่มีมือขวาถือกระบี่ขึ้นไหว้ซึ่งกันและกัน แล้วลุกขึ้นแสดงความเคารพต่อผู้ชม เป็นอันจบการเล่นโดยสมบูรณ์

การถวายบังคม

การเคารพครูบาอาจารย์นั้นคนไทยเราถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง และถือว่าเป็นชีวิตจิตใจจริง ๆ ก็อุปนิสัยที่ได้อ่านที่ได้อ่านเรามาจะต้องการเคารพครูก่อนที่จะเริ่มแสดงทวอยเสมอไป เช่น ตันตรี ละคร โซน หนึ่ง เป็นต้น สำหรับกระบี่กระบองและมวยเป็นวิชาที่ถือเคร่งครัดในเรื่องนี้มาก ก่อนที่จะลงมือแสดงกระบี่กระบองของแต่ละคน ผู้แสดงจะต้องตั้งตนด้วยการกราบไหว้ครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับคน ซึ่งถือเป็นการแสดงความกตัญญู กตเวที และเป็นศิริมงคลที่จะมีแก่คนสืบไปด้วย อาการที่แสดงความเคารพนี้ นักกระบี่กระบองเรียกว่า “การถวายบังคม”

อนึ่ง การแสดงการเล่นบางชนิด ถ้าจัดให้มีขึ้นเพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดพระเนตรแล้ว ก็เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีมาแต่โบราณว่าก่อนการแสดง ผู้แสดงจะต้องหันหน้าไปทางที่ประทับก่อน แล้วทำการถวายบังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการเคารพต่อผู้เป็นใหญ่ในที่นั้น เมื่อเสร็จพิธีถวายบังคมแล้วจึงเริ่มแสดงการเล่นนั้นๆ ต่อไปการเล่นที่ต้องถวายบังคมก่อนมีหลายอย่าง เช่น ละคร โซน กระบี่กระบอง มวย การได้ซึ่งซ้ำ เป็นต้น สำหรับการแสดงกระบี่กระบองนั้น ถ้าพระเจ้าแผ่นดินเสด็จทอดพระเนตร การถวายบังคมกับการแสดงความเคารพครูบาอาจารย์ก็มีส่วนร่วมไปได้ในโอกาสเดียวกันแต่ถ้าพระเจ้าแผ่นดินไม่เสด็จก็เหลือแต่การเคารพครูเพียงอย่างเดียว

วิธีปฏิบัติในการถวายบังคม

ทำเนียบเตรียมถวายบังคม ผู้แสดงนั่งคุกเข่า โยนเนืออยู่บน
สันเท้าทั้งสองข้าง แยกเข่าทั้งสองออกให้ห่างจากกันพอ
สมควรวางอาวุธไว้ใกล้ ๆ ตัว จะเป็นข้างหน้าหรือข้าง
ขวาก็แล้วแต่ชนิดของอาวุธ และลักษณะของการขึ้นพรหม
คอตจากถวายบังคม สำหรับการถวายบังคมและขึ้นพรหม
นั่งของกระบี่นั้น ให้วางกระบี่ไว้ทางซ้ายมือ ตามกระบี่
อยู่เสมอรระดับเข่า หันโครงกระบี่ออกข้างนอกตัวให้ตัวกระบี่
มีวงไปข้างหลัง และนั่งหันทางขวาให้ก้นอยู่
บนหน้าขา

ถวายบังคม

เริ่มพนมมือทั้งสองไว้ที่หน้าอก แล้วก็นิยหะลงพร้อมกันโน้มตัวไปข้างหน้า สดมือลง แยก
ฝ่ามือหงายขึ้นวางฝ่ามือทั้งสองออกไปข้างลำตัว คืบไปข้างหน้า หมุนข้อมือให้หลังมือเข้าหากัน เมื่อ
ปลายนิ้วไปบรรจบกันข้างหน้าให้เอาฝ่ามือเข้าประชิดกันแล้วตั้งมือเข้ามาที่หน้าอก

เหยียดลำตัวเงยหน้าพร้อมกันเหยียดแขนทั้งสองออกไปข้างหน้ายกขึ้นข้างบน แยกฝ่ามือหงายขึ้น

ปลายนวชิและปลายนวหวิแม่มือทั้งสองข้างจกกัน เจยหน้าขึ้นจนเต็มทเอนนวหวิแม่มือทั้งสองมาจด
ระหว่างคว

กลบมาสู่ทำนึ่งเริ่มทันใหม่โดยกับตัวมาข้างหน้า ตัวค้งตรง
ตคมีอองมาพเนไว้ที่หน้าอกใหม่

เริ่มต้นถวายบังคมจบที่ ๒ โดยการก้มตัวลงข้างหน้า
 ลกมือทั้งสองลง เทียบศอกแนบไปข้างหน้า ให้นิ้วชี้และนิ้วหัว
 แม่มือทั้งสองข้างจรดกัน ฝ่ามือแบคขวา เมื่อยแขนทั้งสองเกือบ
 ถึงให้ค่อยๆ แยกหน้าเทียบคล้ายควั่น

พร้อมกับยกแขนทั้งสองขึ้นข้างบนจนกระทั่งหัวแม่มือทั้งสอง
 ไปจรดระหว่างศอกเหมือนในจบที่ ๑ แล้วจึงกลับมาสู่ท่าเดิม
 เริ่มต้นใหม่ เทียบถวายบังคมจบที่ ๓ คือไป ในการถวาย
 บังคมจบที่ ๒ และจบที่ ๓ ไม่ต้องวาคมีย่อยกทางด้านข้าง
 เหมือนกับจบที่ ๑

เมื่อทำครบ ๓ ครั้งแล้ว ก็ถือว่าเสร็จการถวายบังคม ซึ่งการถวายบังคมนี้อาจจะกล่าวได้ว่า
 เป็นการไหว้อย่างงาม ๓ ที เพราะถ้าจะไหว้อย่างธรรมดาก็จะไม่คงามและไม่เป็นศิลปะ จึงคัด
 แปลงการไหว้ให้เป็นนาฏศิลป์ ซึ่งจะทำได้ต้องของกันติดกับการขึ้นพรหมและการรำในขั้นต่อไป

การขึ้นพรหม

เมื่อเสร็จจากการถวายบังคมแล้ว ลำดับการแสดงในชั้นต่อไปก็คือการขึ้นพรหม การขึ้นพรหมนั้นนับว่าเป็นระเบียบการแสดงที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะเว้นหรือละเลยเสียไม่ได้

การขึ้นพรหมนั้นได้แก่การร้องว่าในบริเวณที่ถวายบังคมนั้น โดยหันหน้าไปว่าตามทิศที่ได้กำหนดไว้ที่ละทิศ ๆ จนครบถ้วนทั้ง ๔ ทิศ จึงนับได้ว่าได้ขึ้นพรหมโดยสมบูรณ์แล้ว

ความเป็นมาของการขึ้นพรหม

ถ้าเนืองจากการขึ้นพรหม คงเนื่องมาจากการเคารพบูชาพระพรหมนั่นเอง เพราะพรหมนั้นทรงคุณงามมีทิพทิศที่นำบุญมาอยู่อย่างหนึ่งซึ่งเรียกว่า “พรหมวิหาร ๔” ซึ่งมีเมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา ทิวะเหล่านี้นับเป็นรูปพระพรหมจึงมีหน้า ๔ หน้า หน้าหนึ่ง ๆ หมายถึงคุณธรรมด้านหนึ่งตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะเหตุว่าพระพรหมมี ๔ หน้านั่นเอง จึงต้องร้องไป ๔ ทิศ ให้ครบถ้วน การว่าทุก ๆ ทิศจนครบ ๔ ทิศนี้ นักกระบวนของอาขเรียกว่า “ขึ้นพรหมสี่หน้า” ก็ได้

ความสำคัญของการขึ้นพรหม

การว่าตามทิวะจนอาจารย์กำหนดไว้ให้ว่าแต่ละทิศ ๆ นี้ เป็นการว่าเพื่อแสดงความเคารพต่อพระพรหมโดยตรงนั่นเอง นักกระบวนของเมื่อแรกเริ่มเรียนก็ได้รับการอบรมมนต์สวดให้มีใจจดจ่อด้วยพรหมวิหารสี่ ทั้งนี้ก็เพราะถือว่า ทิวะคุณธรรมอันประเสริฐนี้เอง จะเป็นธรรมที่ช่วยระงับความเป็นพาลอันเป็นต้นเหตุแห่งความเสียใจ และไม่ให้นำเอาวิชาความรู้ไปใช้ในทางที่มีขอบเป็นอันตราย เพราะเป็นทางที่จะนำความเดือดร้อนไปสู่ผู้อื่น

ลักษณะของการขึ้นพรหม

การขึ้นพรหมมี ๒ ลักษณะ คือ

๑. การขึ้นพรหมนั่ง
๒. การขึ้นพรหมยืน

การขึ้นพรหมนั่ง

การขึ้นพรหมนั่ง ได้แก่การนั่งร้องว่าไปแต่ละทิศ ๆ จนครบทั้ง ๔ ทิศ แล้วจึงกลับหลังหันถูกขึ้นยืนเพื่อเตรียมตัวที่จะปฏิบัติในชั้นต่อไป รวมความว่าพรหมนั่งนี้ ต้องนั่งว่าอยู่ตลอดเวลา

วิธีปฏิบัติกรจันทรหมั่น

การ ขึ้น พรหมจัน สำหรับกระบี่พอ จะแยก กล้าว เป็น
ตอน หรือเป็นจังหวะ ได้ดังนี้

หลังจากการถวายบังคมเสร็จแล้ว ผู้แสดงนำพรหมมือ
อยู่ที่หน้าอก

จังหวะที่ ๑ ก้มตัวลง หันไปให้วักกระบี่ ซึ่งวางอยู่
ทางด้านซ้ายมือ

จังหวะที่ ๒ มีขวาเอื้อมไปจับกระบี่ ทว่ามือ มี
ซ้ายจับไว้ที่หน้าอก

จังหวะที่ ๓ ยกกระบี่ ข้ามศีรษะ มาอยู่ ทาง ขวามือ
ให้กระบี่ชนนาฬิก

จังหวะที่ ๔ กระบี่อยู่ทางขวาของลำตัว แขนขวา
ทอดแนบชิดตัว ข้อมือยกวอเป็นมุมฉาก ข้อมือทแยง กระบี่
ชนนาฬิก พร้อมกับตั้งเข่า วางสันเท้าขวาไปข้างหน้า นั่งอยู่
บนสันเท้าซ้าย

จังหวะที่ ๕ ชักเท้าขวาเข้ามางัดในท่าคุกเข่า เปลี่ยน
ยกเข่าซ้าย วางสันเท้าซ้ายไปข้างหน้า

จังหวะที่ ๖ โด่ตัว ไปข้างหน้าวางเข่าทั้งสองลงบน
พื้น ยกเท้าขวาขึ้นข้างหลัง นั่งคู้เข่าทั้งสองและส้นเท้า
ซ้าย นำหนักตัวอยู่บนส้นเท้าซ้าย

จังหวะที่ ๗ มือซ้ายรื้อหน้าเสมอตัว หันหลังมือ
เข้าหาตัว แขนงอเล็กน้อย

จังหวะที่ ๘
มือซ้ายจับเข่าอก หมุน
ตัวกลับหลังหันทางขวา
วาทกระบี่ พลิกมือคว่ำ
ไปอยู่ทางซ้ายมือ ทั้ง
เข้าหาขึ้น

จังหวะที่ ๙ มือซ้ายรื้อข้างระคนใบหู หันหลังมือ
เข้าหาตัว แขนงอโค้งเล็กน้อย

จังหวะที่ ๑๐

วาคกระเบี ฐานพื้น จาก
ทางซ้ายไปทางขวา พลิก
ข้อมือหงาย พร้อมกับ
ดึงเข่าขวามาวางบนพื้น
ดึงเข่าซ้ายขึ้น วางชัน
เท้าซ้ายไปข้างหน้า และ
พร้อมกับเอามือซ้ายมา
จับไว้ที่อก

จังหวะที่ ๑๑ โส้ตัวไปข้างหน้า วางเข่าทั้งสองลงบน
พื้น ยกเท้าขวาขึ้นข้างหลัง มือซ้ายคว้าหน้าเสมอตัว

จังหวะที่ ๑๒

มือซ้ายจับเข่าอก หมุน
ตัวไปทางขวา ๑ มุมจาก
วาคกระเบี พลิกคว่ำมือ
ไปอยู่ทางซ้าย ตั้ง
เข่าขวาขึ้น

จังหวะที่ ๑๓ มือซ้ายไว้ข้างระดับโศก หันหลังมือ
เข้าหาตัว แขนงอโค้งเล็กน้อย

จังหวะที่ ๑๔ ตั้งมือซ้ายจับเข่าขวา ตั้งเข่าขวาขวาว
บนพื้น วาดกระบี่ขนานพื้น พลิกข้อมือขวา พร้อมกับตั้ง
เข่าซ้าย วางสันเท้าซ้ายไปข้างหน้า

จังหวะที่ ๑๕ โส่ตัวไปข้างหน้า ยกเท้าขวาขึ้น

จังหวะที่ ๑๖ มือซ้ายไว้หน้าเสมอหัว แล้วหมุนตัว
กลับหลังหัน พร้อมกับพลิกกระบี่ไปอยู่ทางซ้ายขณะหมุนตัว
คืบเข้าขวาอยู่ข้างหน้า

จังหวะที่ ๑๗ สุกขึ้นยืนตัวเท่าซ้าย ยกเท้าขวาขึ้นแบะ
ศอก กระบี่อยู่ด้านซ้าย

จังหวะที่ ๑๘ มือซ้ายไว้ข้างเสมอใบหู

จังหวัดที่ ๑๙ มีมือซ้ายจับเข่าขวา ทวงกระบี่ไปข้างหน้า
๒ รอบ แล้วเท้าขวาสูงสู้พื้นอยู่ในท่ากุม

ท่ากุม เท้าขวาวางลงบนพื้นข้างหน้า ๑ ก้าว แล้ว
ไปทางขวา กระบี่อยู่ทางขวา ไล่ตัวไปข้างหน้า

การขึ้นพรหมอิน หมายถึง เมื่อเสร็จจากการถวายบังคมเรียบร้อยแล้ว ก็ลุกขึ้นยืนเข้าไปแตะ
สะทีกจนครบทั้ง ๔ ทิศ และทำสุดท้ายจะจบลงด้วยการเตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติในขั้นต่อไป รวม
ความว่าพรหมอินนี้คือยืนไว้ในบริเวณนั้นตลอดเวลา

วิธีปฏิบัติการขึ้นพรหมอิน

การขึ้นพรหมอินสำหรับกระบี่นั้นแตกต่างกับการขึ้นพรหมนึ่ง ตั้งแต่การนั่งเตรียมถวายบังคม
คือการนั่งเพื่อถวายบังคมสำหรับผู้ที่จะขึ้นพรหมอินนั้น ให้วางกระบี่ไว้ข้างหน้าระหว่างเข่าทั้งสองข้าง
ห่างจากแนวเข่าประมาณ ๑ คืบ ให้โครงกระบี่อยู่ข้างล่าง ปลายกระบี่ชี้ตรงไปข้างหน้า

การถวายบังคมปฏิบัติเหมือนกันกับการขึ้นพรหมนึ่ง ดังได้กล่าวมาแล้ว หลังจากถวายบังคม
เสร็จแล้ว ปฏิบัติการขึ้นพรหมอินเป็นตอน หรือเป็นจังหวะได้ดังนี้

จังหวะที่ ๑ จากท่าหนึ่งเมื่อถวายบังคมเสร็จแล้ว ก้มตัว
ลงข้างหน้า ยกมือขึ้นเห็นหน้าผากไหว้กระบุรี

จังหวะที่ ๒ มือซ้ายจับเข่าออก มือขวาจับกระบือยก
ขึ้นมาทักหู หายใจทรงขึ้นพร้อมกับตั้งเข่าซ้าย วางต้นเท้าซ้าย
ไปข้างหน้า

จังหวะที่ ๓ จ้วงกระบี่ลงข้างซ้าย ลูกขึ้นยืนหมุนตัว
ไปทางขวา ๑ มุมฉาก ยกเข่าขวาจับข้อศอกขวา กระบุรีเฉียง
ไปข้างหน้า ๔๕ องศา

จังหวะที่ ๕ มือซ้ายขว้างกระบี่โบก

จังหวะที่ ๕ วางเท้าขวาลงข้างหน้า ยกกระบี่ขึ้นทัก
หู ปลายชี่ไปข้างหน้าขนานพื้น มือซ้ายจับเชือก ก้าวเท้าซ้าย
ไปข้างหน้า ๑ ก้าว

จังหวะที่ ๖ ลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น

จังหวะที่ ๗ วางเท้าซ้ายลงข้างหน้า จังหวะที่ ๘
ทางซ้าย ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ๑ ก้าว พลิกกระบี่
ปลายชี่ขึ้นเป็นมุม ๔๕ องศา

จังหวะที่ ๘ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
วันศอกขวา มือซ้ายรำข้างเสมอใบหู

จังหวะที่ ๙ วางเท้าขวาสงข้างหน้า หมุนตัวกลับหลัง
หัน พลิกกระบี่มาทักหู มือซ้ายจับเชือก

จังหวะที่ ๑๐ ลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น

จังหวะที่ ๑๑ จ้วงกระบี่ลงทางซ้าย วางเท้าซ้ายสงข้างหน้า ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ๑ ก้าว
กระบี่เฉียงอยู่ข้างหน้า ๔๕ องศา

จังหวะที่ ๑๒ ตกเท้าซ้ายชกเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
รับศอกขวา มือซ้ายจำข้างระดับในหู

จังหวะที่ ๑๓ วางเท้าขวาลง มือซ้ายจับเข่ายก หมุน
ตัวไปทางซ้าย ๑ มุมฉาก กระบี่หักท่อนานพื้น

จังหวะที่ ๑๔ ตกเท้าขวาชกเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น

จังหวะที่ ๑๕ วางเท้าซ้ายลง พร้อมกับจ้วงกระบี่ลงทางซ้าย ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ๑ ก้าว
กระบี่เฉียดอยู่ข้างหน้า ๔๕ องศา

จังหวะที่ ๑๖ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
วันศอกขวา

จังหวะที่ ๑๗ มือซ้ายว่าข้างระดับไหล่

จังหวะที่ ๑๘ วางเท้าขวาลง หมุนตัวกลับหลังหัน
ทางซ้าย กระบี่ขึ้นทักทุ

จังหวะที่ ๑๔ ลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น

จังหวะที่ ๒๐ วางเท้าซ้ายลง จังหวะมีสองทางซ้าย ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ๑ ก้าว กระบี่
เฉียงอยู่ข้างหน้า ๔๕ องศา

จังหวะที่ ๒๑ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น

จังหวะที่ ๒๒ มือซ้ายร่ำข้างระกับใบหู

จังหวะที่ ๒๓ มือซ้ายจับเข่าอีก คางกระบี่ไปข้าง
หน้า ๒ รอบ เกรียนวางเท้าขวาลงอยู่ในท่ากุม

ท่ากุม วางเท้าขวาลงข้างหน้า เียดออกทางขวา
๑ ก้าว กระบี่อยู่ทางขวาของลำตัว โกวังกระบี่อยู่ข้างนอก
ข้อศอกขวาตึงฉาก แขนขวาชิดลำตัว ได้ตัวไปข้างหน้า เข้า
ขวางย เข้าซ้ายตั้ง

การรำ

การรำในกระบี่จะกระทำเมื่อได้ขึ้นพรหมเสด็จเรียบร้อยแล้ว ถือว่าเป็นประเพณีและคิดปะประจำชาติอย่างหนึ่งที่มีควบคู่กับการเล่นกระบี่ทุกครั้ง การรำในการเล่นกระบี่จะมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

๑. การรำจะมีลักษณะและคิดปะในการรำโดยเฉพาะที่เหมาะสมกับกระบี่ แต่ละท่าจะมีจังหวะและลีลาในการรำอย่างสวยงาม แต่ละท่าและแต่ละไม่ว่าจะมีชื่อแตกต่างกันไป เช่น ชื่อว่าหนุมานแหวกฟองน้ำ หรือ สอยดาว เป็นต้น

๒. การรำแต่ละท่าจะมีวง มีก้าน มีขึ้นเชิงให้พอเหมาะและได้สัดส่วน ทั้งนี้เพื่อความสวยงาม

๓. การรำจะเป็นไปในลักษณะการเขย่งย่าง กวักกรวย โยกย้ายเปลี่ยนท่าในการเดิน ซึ่งอาจจะเดินเป็นแนวตรงหรือสลับฟันปลาก็ได้ จะเป็นไปตามจังหวะของดนตรีประกอบ เพื่อช่วยให้ความสวยงามมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ในการรำ

๑. การรำจะช่วยให้เราทราบได้ว่าคู่ต่อสู้มีความสามารถมากน้อยแค่ไหน ตามปกติแล้วผู้ที่สามารถรำได้ด้วยความคล่องแคล่วและสง่างาม ย่อมจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าเป็นผู้ที่มีความเจนจัดในการเล่นกระบี่ได้ดี

๒. การรำจะเป็นวิธีการที่บริหารร่างกายให้พร้อมก่อนที่จะลงมือเล่น ซึ่งเท่ากับเป็นการบ่มักน้อยบิณฑุจากการเล่นได้อีกทางหนึ่ง

๓. การรำก่อนการเล่นจริง ๆ นั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เล่นได้คุ้นเคยกับบรรยากาศของการเล่น เป็นการลดความตื่นเกินที่อาจจะมีย่อนการเล่นได้

๔. การรำอาจจะเปิดโอกาสให้ผู้เล่นแต่ละฝ่ายได้ศึกษาขึ้นเชิงการเล่นของฝ่ายตรงกันข้ามได้

ทิศทางของการวิ่ง

ตามที่ไต่กล่าวมาแล้วในเรื่องสนามเล่น ว่าสนามเล่นกระบี่กระบองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ผู้เล่นหรือผู้แสดงแต่ละคน จะตั้งต้นจากจุดกึ่งกลางของปลายสนามแต่ละข้าง ด้วยการถวายเป็นข้ม และขึ้นพรหมสี่หน้า เสร็จแล้วผู้แสดงทั้งสองจะยืนอยู่ในท่า “คุมวิ่ง” ในบริเวณที่ตนเองถวายเป็นข้ม นั้น โดยหันหน้าเข้าหากันเพื่อเตรียมพร้อมที่จะวิ่งต่อไป

การวิ่งอาจจำแนกออกได้เป็น ๒ ชนิด คือ

๑. ชนิดวิ่งอยู่กับที่

๒. ชนิดวิ่งแล้วเดินไป

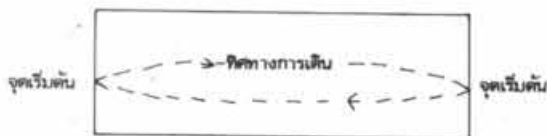
ชนิดวิ่งอยู่กับที่ การวิ่งชนิดนี้ไต่แก่การวิ่งขึ้นพรหมนั่งและการวิ่งขึ้นพรหมยืน ที่เรียกว่า วิ่งอยู่กับที่ ก็เพราะไม่เดินไปทางไหน นอกจากวิ่งอยู่ในบริเวณนั้นแท้ ๆ แต่หันหน้าหันตัวไปทีละทิศ ๆ จนครบสี่ทิศ จึงจะนับว่าการวิ่งเกี่ยวกับการขึ้นพรหมเสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์

ชนิดวิ่งแล้วเดินไปมา การวิ่งชนิดนี้ยังแยกออกได้อีก ๒ แบบ

๑. การวิ่งแบบการเล่น

๒. การวิ่งแบบการแข่งขัน

การวิ่งแบบการเล่น ไต่แก่การเล่นกันอย่างฉิวเฉียด เพื่อความสนุกสนาน ผู้วิ่งต่างก็วิ่งวิ่ง และสลับเท้าก้าวเดินไปข้างหน้าเข้าหากันแล้วสวนกันทางซ้าย โดยทั้งคู่จะเดินเฉียงโค้งออกไปทางซ้ายมือเล็กน้อย หันทางขวามือเข้าหากัน เมื่อเดินเลยไปแล้วต่างฝ่ายก็จะวิ่งเดินไปยังจุดที่อีกฝ่ายหนึ่งตั้งต้น แล้วกลับหลังหัน ซึ่งเรียกตามภาษากระบี่กระบอง ว่า “กลับหัวสนาม” แล้ววิ่งกลับไปยังจุดเดิมโดยโค้งออกทางซ้ายมือ เมื่อไปถึงจุดที่ตนตั้งต้นก็กลับหัวสนามอีกครั้งหนึ่ง การวิ่งทั้งแต่ต้นจนจบถึงที่กล่าวนี้ เรียกว่า “การวิ่งสองเที่ยว” แต่ถ้าทำซ้ำเช่นนี้อีกครั้งหนึ่ง เรียกว่า “วิ่งสี่เที่ยว” แต่ตามปกติมักจะวิ่งกันเพียงสองเที่ยวเท่านั้น

ยี่หนึ่ง การวิ่งเดินไปข้างหน้านั้น มีอยู่ ๒ อย่าง คือ การวิ่งเดินในลักษณะเป็นเส้นตรงอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะเดินไปข้างหน้าบ้าง ถอยหลังบ้าง อีกอย่างหนึ่ง คือการวิ่งเดินแบบสลับฟันปลา คือเดินเฉียงขวาทีหนึ่ง เดินเฉียงซ้ายอีกทีหนึ่งสลับกันไปตลอดทาง

การวิ่งแบบการแข่งขัน การวิ่งแบบนี้หมายถึงการเล่นอย่างชนิดเขาจูริงเขาจ้ง ตีกันอย่างถึงพริกถึงขิง การแข่งขันชนิดนี้มักเป็นการต่อสู้ระหว่างลูกศิษย์ท่านละครู หรือถ้าจะเปรียบเทียบกับมวยก็ถือว่าเป็นมวยคู่ต่อสู้ ซึ่งจะสู้กันอย่างเผ็ดร้อน ฉะนั้นการตีกันจนถึงหัวแตก แขนขาบวม หรือหักนั้น ไม่เป็นของประหลาด และเป็นของธรรมดาที่มีอยู่บ่อย ๆ และนี่เป็นเพียงการแข่งขันในยามสงบเท่านั้น ซึ่งถ้าในยามรบก็เป็นการต่อสู้ระหว่างนักรบจริง ๆ ความรุนแรงในการต่อสู้และอันตรายที่จะได้รับย่อมจะมีมากขึ้น

การวิ่งแบบการต่อสู้ คู่ต่อสู้มักจะวิ่งอยู่ภายในแดนของตน สำหรับการแบ่งแดนนั้นไม่ต้องมีเครื่องหมาย หรือเส้นแบ่งแต่อย่างใด โดยสนามซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าอยู่นั้น คู่ต่อสู้จะกำหนดเส้นแบ่งแดนที่ครึ่งสนามไว้ในใจของตน ฉะนั้น เวลาว่าในการแข่งขัน จึงเริ่มจากที่ที่ตนตั้งต้น แล้ววิ่งเดินไปข้างหน้าเข้าหากัน แต่พอถึงเส้นแบ่งแดนต่างฝ่ายต่างกลับหัวสนาม แล้ววิ่งกลับมาสู้ที่เดิมอีก

ทำท่ากระบี่

ท่าทำกระบี่อาจจะแตกต่างกันตามแต่ครูบาอาจารย์แต่ละคณะ แต่ละสำนัก จะกำหนดและจัดสอนให้ สำหรับท่าทำที่จะกล่าวถึงนี้ เป็นท่าทำตามแบบของอาจารย์นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา บรมครู

ผู้ประสิทธิ์ประสาท วิชากระบี่กระบอง และท่านได้นำวิชากระบี่กระบองเข้าสู่ระบบการศึกษา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ทำวิชากระบี่ทั้งหมดมี ๑๒ ไม่ ทำวิชาแต่ละไม่ พอจะอธิบายเป็นตอน หรือเป็น จังหวะได้ดังนี้

ไม้รำที่หนึ่ง

๔
ชื่อ ลอยชาย

การเดิน เดินแบบสลับฟันปลา

ท่ากุมว่า ยืนเท้าขวายู่ข้างหน้าประมาณ ๑ ก้าว โดยก้าวเฉียงไปทางขวา มือซ้ายจับอยู่ที่หน้าอก กระบี่อยู่ทางขวา แขนขวาชิดลำตัว ข้อศอกงอเป็นมุมฉาก ได้ตัวไปข้างหน้า เข้าขวางอ ขาซ้ายตึง

จังหวะที่ ๑ ก้าวเท้าซ้ายเฉียง ๔๕ องศา ไปทางขวา ๑ ก้าว ได้ตัวไปข้างหน้า เข้าซ้ายงอ ขาขวาตึง

จังหวะที่ ๒ ลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น
 ขาห่อแนบแนวนพื้น เข่งอเป็นมุมฉาก ขาขวาค้าง

จังหวะที่ ๓ มือซ้ายว่าหน้าระดับหัว

จังหวะที่ ๔ หมุนตัวไปทางซ้าย ๑ มุมฉาก พร้อมกับ
 ก้าวขากระโดดขึ้นพื้นไปทางซ้าย พลิกคว่ำข้อมือให้กระบี
 ชิดลำตัวด้านซ้าย มือซ้ายจับเข่าออก วางเท้าซ้ายลงและก้าว
 เท้าขวาเฉียงไปอีก ๑ ก้าว เข่าขวางอ ขาซ้ายค้ำ

จังหวะที่ ๕ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น

จังหวะที่ ๖ มือซ้ายวางข้างระดับใบหู

จังหวะที่ ๗ หมุนตัวไปทางขวา ๘ หมุนจาก
พร้อมกับวางกระบี่ไปทางขวา พลิกข้อมือหงาย ชัก
ศอกงอเป็นมุมฉาก แขนขวาชิดลำตัว กระบี่ขนานพื้น
มือซ้ายจับเชือก แล้วเริ่มปฏิบัติเหมือนจังหวะที่ ๘
ต่อไป

ไม้รำที่สอง

๔ ขอ กวางทัดหู

การเดิน เดินแบบสลับพื้นปลา

ท่าคุมรำ เหมือนกับไม้รำที่หนึ่ง

จังหวะที่ ๑ ยกกระบี่ขึ้นทวงไปข้างหน้าสอง
รอบ ตั้งศอกขวาขึ้นทางขวามือ แยกกระบี่ที่หักหูขวาเห็น
ปลาอชีไปข้างหน้า พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายเฉียงไปทาง
ขวา ๔๕ องศา ๑ ก้าว เข้าซ้ายองอ ขาขวาตั้ง

จังหวะที่ ๒ ลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น
ชาท่อนบนแขนงพื้น เข่างอเป็นมุมฉาก ขาขวาตั้ง

จังหวะที่ ๓ หมุนตัวไปทางซ้าย ๑ มุมฉาก จ้าง
กระบี่ลงทางซ้าย วางเท้าซ้ายลง แล้วก้าวเท้าขวาเดินเฉียงไป
ทางซ้าย ๑ ก้าว พลิกหงายข้อมือขวา หันโกร่งกระบี่เข้าหา
ตัวให้แขนท่อนล่างและกระบี่เฉียงออก ๔๕ องศา เข่าขวางอ
ขาซ้ายตั้ง

จังหวะที่ ๔ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ชาท่อนบนแขนงพื้น เข่างอเป็นมุมฉาก ขาซ้ายตั้ง

จังหวะที่ ๕ มือซ้ายคว้าข้างระคับใบหู

จังหวะที่ ๖ หมุนตัวไปทางขวา ๑ มุมฉาก วางเท้า
ขวาตง คางกระบี่ไปข้างหน้า ๒ รอบ เริ่มหันใหม่เหมือน
จังหวะที่ ๑ โดยก้าวเท้าซ้ายเฉียงไปทางขวายีก ๑ ก้าว พลิก
ข้อมือ ค้างศอกขวา เขากกระบี่ที่คู้หู เข้าข้างอ ขาขวาตง

ไม้รำที่สาม
ข้อหนึ่งข้าง
การเดิน เดินตรง

จังหวะที่ ๑ ก้าวเท้าซ้ายเดินตรงไป
ข้างหน้า ๑ ก้าว เข่าซ้ายงอ ขาขวาตั้ง

จังหวะที่ ๒ ตากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้า
ซ้ายขึ้น ขาช้ายท่อนบนชนนพิน ขาชวาทิ้ง

จังหวะที่ ๓ มือซ้ายขวาทัดหน้าเสมอกัน

จังหวะที่ ๔ วางเท้าซ้ายลงข้างหน้า เริ่ม
หมุนตัวกลับหลังหันทางขวา

จังหวะที่ ๕ หมุนตัวกลับหลังหันทางขวา มือซ้าย
จับเข่าขวา ปกกระบังหลังซ้ายหน้า ปัดข้อมือลง ๔๕ องศา
เข้าขวางอ ขาซ้ายคึง ก้มหน้า แขนขวาชิดศีรษะ

จังหวะที่ ๖ แลกลำตัวซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขาซ้ายคึง

จังหวะที่ ๗ หมุนตัวกลับหลังหันทางขวา

จังหวะที่ ๘ ขณะที่ยกมือมาให้ตบกระบี่ลงตำแหน่ง
ลำตัวทางซ้าย มือซ้ายแตะกระบี่ ไกวกระบี่อยู่ข้างล่าง
กระบี่ชนกันพื้นไปข้างหลัง วางเท้าขวาลงข้างหน้า เข้าขวางอ
ขวาซ้ายตั้ง

จังหวะที่ ๙ ถากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขวาซ้ายตั้ง

จังหวะที่ ๑๐ วางเท้าขวาลงข้างหน้า พร้อมกับวาด
กระบี่ชนกันพื้นไปทางขวา พลิกข้อมือหงาย แขนขวาชิด
ลำตัว กระบี่ชนกันพื้น เริ่มก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าเหมือน
จังหวะที่ ๑ ต่อไปใหม่

ไม้รำทส

๔ ๕
ชอ ตงสอก

การเดิน เดินแบบสลบพันปลา

จังหวะที่ ๑ ก้าวเท้าซ้ายเดินเฉียงไปทางขวา ๔๔
องศา พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นเสมอไหล่ ชี้นานไปข้างหน้า
เท้าซ้ายยก ขาขวาตั้ง

จังหวะที่ ๒ ลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น
ขวาเวก

จังหวะที่ ๓ ตั้งคอกซ้ายบนเข่าซ้าย มือซ้ายแตะ
กระบี่หันฝ่ามือไปทางขวา

จังหวะที่ ๔ หมุนตัวไปทางซ้าย ๑ มุมจาก วาง
เท้าซ้ายลงพร้อมกันพลิกข้อมือ หายใจวงกระบี่ขึ้น มือซ้าย
จับเข่าอก

จังหวะที่ ๕ ก้าวเท้าขวาเฉียงไปอีก ๑ ก้าว กระบี่
เฉียงอยู่ข้างหน้า ๔๕ องศา เข้าวางอ เข้าวัยถึง

จังหวะที่ ๖ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขว้ายถึง

จังหวะที่ ๗ มือซ้ายร้งข้างระดับไหล่

จังหวะที่ ๘ หมุนตัวไปทางขวา • มุมฉาก วางเท้าขวาลง
มือซ้ายจับเข่าขวา

จังหวะที่ ๙ ก้าวเท้าซ้ายเฉียงไปอีก • ก้าว เหมือนจังหวะ
ที่ ๑ พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นเสมอไหล่

ไม้รำเท้า
ข้อ ข้างหน้า ข้างหลัง
การเดิน เดินตรง

จังหวะที่ ๑ คางกระบี่ไปข้างหน้า ๒ รอบ พร้อมกับก้าว
เท้าซ้ายเดินไปข้างหน้า ๑ ก้าว ยกกระบี่ขึ้นเสมอไหล่ ชีไป
ข้างหน้า

จังหวะที่ ๒ ตากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น ขา
ขวาทิ้ง

จังหวะที่ ๓ วางเท้าซ้ายลงข้างหน้า เริ่มจ้วงกระบี่ลงทาง
ซ้าย ๑ รอบ

จังหวะที่ ๔ ก้าวเท้าขวาเดินตรงไปข้างหน้า ๑ ก้าว พลิก
ข้อมือ หายกระบี่ทั้งเฉียงขึ้น ๔๕ องศา เข้าขวางอ ขา
ซ้ายทิ้ง

จังหวะที่ ๕ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเข่าขวาขึ้น

จังหวะที่ ๖ มือซ้ายคว้าข้างเสมอใบหู

จังหวะที่ ๗ วางเท้าขวาลง หมุนตัวกลับหลังหันทางซ้าย
ยกกระบี่หมายโกร่งขึ้น กระบี่ชนาเพนเสมอใบหู มือซ้ายจับ
เข่ายก เข่าซ้ายงอ ขาขวาทิ้ง

จังหวะที่ ๘ ลากเท้าขวาขึ้นเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นข้างหน้า
เท้าขวาตั้ง

จังหวะที่ ๙ จังหวะกระโดดทางซ้าย พร้อมกับสลับเท้าซ้าย ถอยมาวางหลังเท้าขวา ๑ ก้าว
แล้วได้ตัวไปข้างหน้า

จังหวะที่ ๑๐ ลากเท้าซ้ายขึ้นเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น

จังหวะที่ ๑๑ มือซ้ายขว้างระดับใบหู

จังหวะที่ ๑๒ วางเท้าขวาลงหมุนตัวกลับหลังหันทาง
ซ้าย มือซ้ายจับเข่าออก ยกกระบี่ขึ้นเสมอใบหู เข่าซ้ายอง
ขวาข้าง เหมือนจังหวะที่ ๑

ไม้รำทอก

ชื่อ ปกหน้า ปกหลัง หรือ ควางบ้องหน้า

การเดิน เดินตรง

ท่าคุมรำ

จังหวะที่ ๑ ควางกระบี่ไปข้างหน้า ๒ รอบ พร้อมกับ
กับก้าวเท้าซ้ายเดินตรงไปข้างหน้า ๑ ก้าว มือซ้ายเหยียดไป
รับกระบี่ข้างหน้าไกวกระบี่ เข่าซ้ายงอ ราชวาทัง

จังหวะที่ ๒ ลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น
ข้างหน้า

จังหวะที่ ๓ วางเท้าซ้ายลงข้างหน้า ยกกระบี่ขึ้น
เหนือศีรษะ มือซ้ายจับเชือก

จังหวะที่ ๔ หมุนตัวกลับหลังเท้าขวาทิ้งขวาทิ้ง
๒ ขยับ

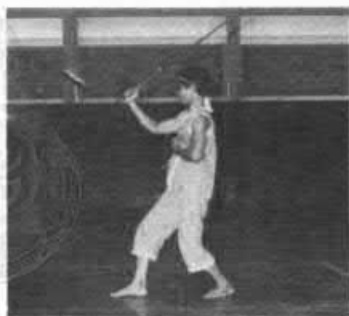
จังหวะที่ ๕ มือซ้ายเหยียดไปรับกระบี่ข้างหน้า กระ-
บี่เฉียงลงพื้น ๔๕ องศา เข้าวางอ ซ้ายข้างตั้ง

จังหวะที่ ๖ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น

จังหวะที่ ๘ หมุนตัวกลับหลังหันทางขวา ยกกระบี่ขึ้นเหนือศีรษะ

จังหวะที่ ๙ คบวงกระบี่ไปข้างหน้า ๒ รอบ วางเท้าขวาลงแล้วก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าอีก ๑ ก้าว เหมือนจังหวะที่ ๑

การกลับหัวสนามไม้รำ

การกลับหัวสนาม หมายถึง การปฏิบัติเมื่อผู้แสดงได้รำไม้ต่าง ๆ ไปจนสุดสนามแสดง หรือไปตรงจุดที่ยกฝ่าหนึ่งขึ้นพรหมแล้ว จึงย้อนกลับหัวสนามเพื่อรำกลับมาที่เดิมอีกเที่ยวหนึ่ง และเมื่อรำมาถึงที่เดิมของคนเองแล้ว ก็ต้องกลับหัวสนามหันหน้าเข้าหาผู้ดูอีกครั้งหนึ่ง สรุปได้ว่าการแสดงกระบี่กระบองโดยทั่วไปจะมีการกลับหัวสนาม ๒ ครั้ง

การกลับหัวสนามจากท่ารำ ไม้รำจะกลับไม้เท้ารำไม้หนึ่งไม้ใด มักจะกระทำเมื่อรำไปครบ ๑ รอบ แล้วเสมอ คือในจังหวะที่จะกลับไปสู่จังหวะที่ ๑ ของไม้รำ ให้ปฏิบัติดังนี้

สมมุติว่าจะกลับหัวสนามจากท่ารำไม้รำที่หนึ่ง จากท่ารำจังหวะสุดท้าย ยืนด้วยเท้าซ้าย ยกเท้าขวา มือขว้างเสมอใบหู

จังหวะที่ ๑ หมุนตัวไปทางขวา ๙๕ องศา วางเท้า
ขวาลงประมาณครึ่งก้าว มือซ้ายจับเข่าขวา หน้ากระบังขึ้น
เทวี่อมควง

จังหวะที่ ๒ ควงกระบี่ไปข้างหน้า ๒ รอบ พร้อมกับ
ยกเท้าซ้ายไปข้างหน้า ๑ ก้าว แล้วหมุนตัวกลับหลังหัน
ทางขวา กระบี่ชี้หลังตัวทางซ้าย ชนแนพื้น

จังหวะที่ ๓ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขาซ้ายทิ้ง

จังหวะที่ ๔ มือซ้ายขว้างเสมอใบหู

ท่าที่ ๑๑ ท่าที่ ๑๒

จังหวะที่ ๕ วาดกระบี่ขนานพื้นไปอยู่ทางขวา วาง
เท้าขวาลงข้างหน้า มือซ้ายจับเข่าออก อยู่ท่ากุมรำ

เมื่ออยู่ในท่ากุมรำแล้วจะเริ่มค้นรำต่อไปใหม่ ซึ่งจะรำไม่ต่อเนื่องกันได้ แต่ถ้าเป็นการกลับ
หัวสนามแล้วจบท่าว่า ก็จึงลงสู่ท่านั่งขึ้นพรหม

การจ้วงลงนั่งคู่ท่านั่งขึ้นพรหม

การจ้วงลงสู่ท่านั่งขึ้นพรหม ทั้งพรหมนั่งและพรหมยืนให้ปฏิบัติเช่นเดียวกัน มีแตกต่างกันเล็กน้อยคือ การจ้วงลงสู่ท่านั่งขึ้นพรหมนั่งนั้น ในขณะที่จ้วงลงให้หมุนตัวไปทางซ้าย จนกระทั่งหันทางขวาให้คู่ต่อสู้ ส่วนการจ้วงลงสู่ท่านั่งขึ้นพรหมยืนไม่ต้องหมุนตัวในขณะที่จ้วงลง

วิธีปฏิบัติการจ้วงลงสู่ท่านั่งขึ้นพรหม

ท่าคุม

จังหวะที่ ๑ พลิกกระบี่คว่ำมือ จ้วงลงทางซ้าย ยก
เท้าซ้ายขึ้น มือซ้ายจับอยู่ที่อก

จังหวะที่ ๒ พลิกกระบี่ขึ้น หางมือ เทวียงไปจ้วง
ลงทางขวา ยกเท้าขวาขึ้น

ในขณะที่จ้วงลงแต่ละครั้งให้ค่อยๆ ย่อตัวลงทีละน้อย จนกระทั่งจ้วงลงต่ำสุด โดยจ้วง
ประมาณ ๕-๖ ครั้งก็ลงนั่งเหมือนเดิม เหมือนตอนเริ่มถวายบังคมทั้งพรหมนังและพรหมยืน การ
วางกระบี่ก็วางเหมือนเดิมเช่นกัน

การถวายบังคมเร็ว

เมื่อผู้แสดงทั้งสองฝ่ายลงสู่ท่านี้เหมือนเดิมเรียบร้อยแล้ว เครื่องปี่กลองจะหยุดบรรเลงเพลงว่า ซึ่งแสดงว่าจบการรำโดยสิ้นเชิง และในตอนนี้ถ้าผู้ว่าใช้เครื่องไม้ว่า ก็จะมีผู้นำไม้ตีไปเปลี่ยนแทนไม้ว่า และนำไม้ว่าไปเก็บไว้ ในตอนนี้ก็เป็นทีทราบนกันว่าทั้งสองฝ่ายอยู่ในลักษณะที่เตรียมพร้อมที่จะเข้าต่อสู้กันต่อไป

อนึ่ง ถ้าผู้แสดงใช้อาวุธที่ใช้ว่าเป็นอาวุธสำหรับใช้ตีด้วย ก็ไม่ต้องการเปลี่ยนอาวุธในตอนนี้

เมื่อทั้งสองฝ่ายได้นั่งเตรียมพร้อมอยู่ชั่วขณะหนึ่ง เสียงปี่กลองจะบรรเลงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งตอนนี้เป็นสัญญาณแจ้งให้ทราบว่า การต่อสู้ได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว โดยทั้งสองฝ่ายต่างก็จะถวายบังคมเพื่อกำเนบและระลึกถึงครูบาอาจารย์อีกครั้งหนึ่ง การถวายบังคมในตอนนี้เรียกว่า “การถวายบังคมเร็ว” โดยปฏิบัติเช่นเดียวกันกับการถวายบังคมในตอนต้น แต่ปฏิบัติโดยรวดเร็วขึ้นและเก็บไปด้วยความระมัดระวังด้วย

ทำนั่งเตรียมถวายบังคมเร็ว
ของพระหมั่ง โดยหันหน้าเข้าหาผู้
ทัก

เริ่มถวายบังคมเร็ว

ทำนั่งเตรียมถวายบังคมเร็ว
ของพระหม้ออื่น โดยหันหน้าเข้าหาผู้
ทัก

เริ่มถวายบังคมเร็ว

การเดินแปลง

การเดินแปลงนี้ได้นำขารับบทของการศึกษานั้นเอง ถ้าจะเปรียบกับการวิ่ง ๆ ก็ได้นำการสู้รบกันประปรายในระแวกไกล คล้ายกับสู้ด้วยปืนใหญ่ มิใช่ระยะที่จะทำการแตกหัก คู่ต่อสู้ต่างก็จะอยู่ในลักษณะที่เตรียมพร้อมมุ่งเค้นเข้าหากัน แต่ยังไม่ได้ตรงเข้าหากันเพื่อต่อสู้กันเสียทีเดียว

การเดินแปลงเข้าหากันนี้ ถ้าเดินอย่างแบบธรรมดา ตามแบบที่หนึ่งของการรบ ก็เดินแปลงไปในแบบเดียวกัน คือเดินไปจนสุดหัวสนามของอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อถึงระยะใกล้ ๆ ที่จะสวนกัน ให้ต่างคนต่างหลีกไปทางซ้ายเพียงเล็กน้อย ปลายอาวุธอาจจะถูกกันหรือรบกวนกันได้ ในขณะที่เดินแปลงนี้ทั้งสองฝ่ายอาจจ้องคู่เล่ห์เหลี่ยมของกันและกัน เมื่อเห็นท่าทางหรือจังหวะที่จะได้เปรียบตรงไหนแล้ว ก็อาจจะถือโอกาสตีหากำไรบ้างเล็กน้อย แล้วก็เดินจากไปยังจุดที่สุกปลายสนามอีกข้างหนึ่ง และเมื่อถึงที่ ๆ ใดกำหนดไว้แล้วก็กลับหัวสนาม หันหน้ากลับแล้วเดินแปลงมาสู่ที่เดิมอีก โดยเดินสวนกันและหลีกไปทางซ้ายเหมือนเดิม แล้วกลับหัวสนามอีกครั้งหนึ่ง เมื่อต่างคนต่างมาอยู่ในที่เดิมของตนแล้ว ก็เป็นอันว่าเสร็จสิ้นการเดินแปลง

วิธีปฏิบัติในการเดินแปลง

หลังจากฉวาทยังคมเร็วเสร็จแล้ว ให้ปฏิบัติดังนี้

พรหมอิน ผู้แสดงใช้มือขวาจับกระบี่ ทั้งเข้าขวาขึ้น สันเท้าขวาแตะพื้น ช้อยศอกขวาตั้งบน
เข้าขวา หงายช้อยมือกระบี่เฉียงไปทางคู่ต่อสู้ มือซ้ายกำหลวม ๆ ยกขึ้นป้องระดับหน้าผาก

ท่าเตรียมจะเดินแปลงของพรหมอิน

พรหมนึ่ง มือขวาเอื้อมไปจับกระบี่ทางซ้าย หมุนตัวไปทางขวา หันหน้าไปทางคู่ต่อสู้
ทั้งเข้าขวา สันเท้าขวาแตะพื้น ช้อยศอกขวาตั้งบนเข้าขวา หงายช้อยมือ กระบี่เฉียงไปทางคู่ต่อสู้
มือซ้ายกำหลวม ๆ ยกขึ้นป้องระดับหน้าผาก

ท่าเตรียมจะเดินแปลงของพรหมนึ่ง

ทั้งสองฝ่ายลุกขึ้นยืนก้าวเท้าซ้ายไปข้างหนึ่งก้าว
ยกกระบี่ขึ้นตั้งตรงอยู่ทางซ้าย มือซ้ายกำพวงม ๗ เทียบค
บ้องตัวอยู่ทางซ้าย หน้าหนักตัวอยู่บนเท้าขวา เรียงปลายเท้า
ซ้าย เท้าทั้งสองตั้ง

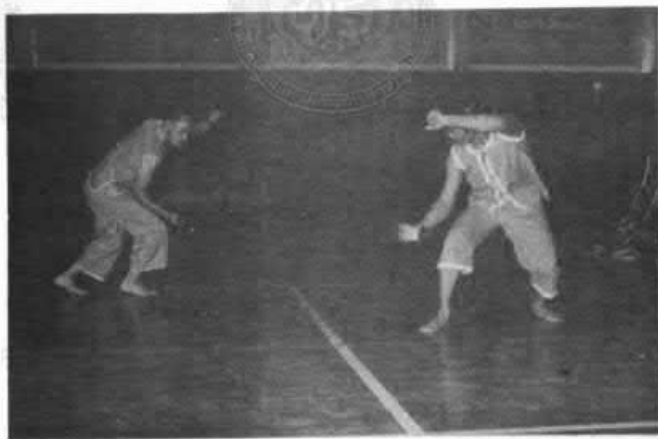

ค่อยไปก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าหนึ่งก้าว มือขวาทั้งสอง
ลง ถัดกระบี่ลง มือขวายกขึ้นเหนือเข่าขวา กระบี่ชี้ไปทางขวา
ขวาเห็น ปลายเฉียงไปทางคู่ต่อสู้ มือซ้ายยกขึ้นป้องระดับ
หน้าผาก ตามองไปทางคู่ต่อสู้

ค่อยไปเหยียดตัวขึ้น ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ๑ ก้าว
เท้าขวาก็ เรียงปลายเท้าซ้าย หน้าหนักตัวอยู่บนเท้าขวา ยก
กระบี่ขึ้นอยู่ระดับไหล่ขวาเห็น ปลายชี้ไปทางขวาหาคู่ต่อสู้
มือซ้ายเหยียดอยู่ทางซ้าย ตามองคู่ต่อสู้

ในขณะที่เป็นสวนทางกันทางซ้ายนั้น ให้ก้าวเท้าเดินแบบสลับเท้า ให้เท้าขวาอยู่ข้างหน้าตลอดเวลา โดยไม่ต้องเหยียดตัวขึ้น จนกระทั่งเดินเลยไปแล้วจึงจะเหยียดตัวขึ้นก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า

ย่อตัวลงเท้าขวาอยู่ข้างหน้า กระบี่ขึ้นไปทางคู่ต่อสู้

ยืดอกขึ้น ถ้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า
เขย่งปลายเท้าซ้าย กระบี่ชนพื้น

เมื่อสวนทางกันให้เท้าขวาอยู่
ข้างหน้าตลอด สืบเท้าไป

สืบเท้าไปจนกระทั่งเคยไปจึงจะขึ้น

การกลับหัวสนามจากการเดินแปลง

เมื่อเดินแปลงจนสุดปลายสนาม จะต้องทำพิกัดกลับหัวสนาม แล้วเดินสวนทางกลับมากที่เดิม เมื่อถึงที่เดิมก็ให้ทำการเดินหัวสนามอีกครั้งหนึ่ง รวมความมาเดินแปลงแนวการเล่นนั้น ผู้แสดงต้องกลับหัวสนาม ๒ ครั้ง แต่ถ้าเป็นการเล่นเดินแปลงแนวการเล่นแข่งขัน คือเดินกันอยู่คนละแฉก โดยต่างฝ่ายต่างก็เดินเข้าไประหว่างกัน ถึงที่เส้นแบ่งแฉก พอใกล้ๆ จะถึงเส้นแบ่งแฉกต่างก็จะเดินเลี้ยวไปทางขวาเล็กน้อย แล้วก็กลับหลังหันไม่ต้องกลับหัวสนาม ทำการเดินแปลงกลับไปยังที่ของตน เมื่อถึงจุดนี้ให้กลับหัวสนามหล่นหัวเข้าหาผู้ต่อสู้ นั่นแหละเสร็จสิ้นการเล่นแปลงแนวการเล่นแข่งขัน

วิธีปฏิบัติการกลับหัวสนาม

จากท่าเดินแปลงในจังหวะที่ถอยตัว เพ้าขวาอยู่ข้างหน้า

จังหวะที่ ๑ ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าประมาณครึ่งก้าว กาง
แขนทั้งสองออกเสมอระดับไหล่ มือที่จับกระบี่
ขวา ปลายกระบี่ชี้ไปข้างหน้าแนวนิ่ง มือซ้าย
กำหลวมๆ

จังหวะที่ ๒ สกเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น เท้าขวา
ทิ้ง

จังหวะที่ ๓ ย่อตัววางเท้าซ้ายลง พร้อมกับสอดกระบี่ไป
ทางซ้าย สอดมือซ้ายไปทางขวา กระบี่อยู่บน
ไหล่ซ้าย

จังหวะที่ ๔ หมุนตัวกลับหลังหันทางขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ยกกระบี่ขึ้นเหนือศีรษะไปวางบนขวาขวา มือ
ซ้ายกำมืออยู่ข้างหน้า

จังหวะที่ ๕ วางเท้าขวาลง ตักกระบี่ลงอยู่หน้าขวาขวา มือ
ซ้ายยังคงมืออยู่ข้างหน้า

จังหวะที่ ๖ ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ตั้งกระบี่ตรงอยู่ทาง
ไหล่ซ้าย มือซ้ายตกลงเหยียดไปตามแนวลำ
ตัวทางซ้าย ทำเหมือนกับท่าเริ่มต้นเดิมแต่เปลี่ยน

การย่ำสามชুম

เมื่อเดินแปลงครบสองรอบจนกลับหัวสนามเป็นครั้งที่สองแล้ว ทั้งคู่ก็จะย่ำสามชุมเข้าหากัน เพื่อจะต่อสู้ซึ่งกันและกัน การย่ำสามชุมนี้ เป็นการเดินอย่างมีท่ามีทางและอย่างระมัดระวัง เมื่อทั้งคู่เดินเข้าหากันในระยะเวลาที่จะไขว่ขวายกันได้ ก็จะอยู่ในท่าจุก ๆ จ้อง ๆ หรืออยู่ในท่าคล้อย เพื่อจะต่อสู้กันต่อไป

การย่ำสามชุมอาจจะมีหลายวิธี แต่วิธีที่จะกล่าวถึงนี้เป็นแบบของท่านอาจารย์นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ซึ่งมีวิธีปฏิบัติดังนี้

ทำขึ้นเตรียมอย่างสามซุ่ม ยืนย่อตัวแยกเท้าในลักษณะก้าว กระบี่ก็อยู่ข้างหน้า

จังหวะที่ ๑ ยกเท้าขวาเอาปลายเท้าเข้ามาแตะพื้นข้างหน้าเท้าซ้ายเล็กน้อย แล้งท่างเท้าซ้ายประมาณครึ่งหนึ่งของช่วงก้าว สควมมือที่ถือกระบี่ลง และยกมือซ้ายขึ้นเล็กน้อย

จังหวะที่ ๒ พยเท้าขวาแตะพื้นแล้ว ให้ยกปลายเท้าขวาไปวางบนพื้นเฉียงไปทางขวาประมาณครึ่งก้าว ยกกระบี่ขึ้นและสควมมือซ้ายลง

จังหวะที่ ๓ ยกเท้าซ้ายเอาปลายเท้าซ้ายมาแตะพื้นใกล้เท้าขวา

จังหวะที่ ๔ พยเท้าซ้ายแตะพื้นแล้วให้ยกปลายเท้าซ้ายไปวางบนพื้นเฉียงไปทางซ้ายอีกครึ่งก้าว ค่อยไปก็ปฏิบัติเหมือนจังหวะที่ ๑ อีก

การลด—ล่อ

เมื่อทั้งสองฝ่ายต่างสามชุกเข้าหากัน พอได้ระยะจะต่อสู้กันก็ประมาณถึงกลางสนาม โดยปฏิบัติตามแบบการเล่นกระบี่กระบองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้ลด—ล่อก่อน

การลด—ล่อ หมายถึง การปิดหลังอยู่ในที่ที่มองเห็นได้ว่าเสียเปรียบ เพราะอาจจะเปิดช่องว่างให้คู่ต่อสู้เข้าทำอันตราย แล้วผู้ที่ถูกลด—ล่อจะแก้ไขสถานการณ์จากฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุก ก็นอกจากจะป้องกันการใช้ศรูกของฝ่ายตรงกันข้ามแล้ว ยังสามารถทำอันตรายคู่ต่อสู้ด้วย การลด—ล่อมีหลายแบบ ซึ่งตามภาษานักกระบี่กระบอง เรียกว่า ไ้มัลด—ล่อ ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวไว้เพียง ๓ ไ้มัลด ดังนี้

ไ้มัลด—ล่อที่หนึ่ง

ฝ่ายลดหันทางซ้ายให้คู่ต่อสู้ เห็นซ้ายอยู่ข้างหน้า กระบี่อยู่ทางซ้ายต่ำกว่าแนวหลังเล็กน้อย เราทั้งสองย่อตัว มือซ้ายลดลงอยู่หน้าขาซ้าย ตามองซ้ายไปทางคู่ต่อสู้ ไขปลายเท้าซ้ายเป็นจุดหมุน เมื่อคู่ต่อสู้เดินวนไปทางซ้ายหรือทางขวา หรือถ้าสามชุก

ฝ่ายคู่ต่อสู้จุกๆ จ้องๆ เพื่อดูช่องทางจะเข้าได้

การเข้าตี เมื่อได้โอกาสฝ่ายรุกจะเข้าตีฝ่ายลค—ล้อย โดยก้าวเท้าขวาเข้าหา พร้อมกับใช้
กระบี่ตีลงบริเวณหลังของฝ่ายลค—ล้อย

การป้องกัน ฝ่ายลค—ล้อยกกระบี่ขึ้นไว้กับการตีของฝ่ายรุก พร้อมกับสับเท้าซ้ายหมุนตัวหัน
หน้าเข้าหาฝ่ายรุก แล้วใช้เท้าขวาเตะเมื่อฝ่ายรุกเสียหลัก ฝ่ายลค—ล้อยจะรุกตามตีต่อไป

ไม้ดัด - ถ้อยที่สอง

ฝ่ายสท หันทางขวาให้คู่ต่อสู้ ให้เท้าขวายู่ข้างหน้า กระบี่มือซ้ายอยู่ทางขวาต่ำกว่าแนวหลังเล็กน้อย เข่าทั้งสองย่อต่ำ มือซ้ายลดลงอยู่หน้าซ้าย ตามองจ้องไปทางคู่ต่อสู้ซึ่งอยู่ทางขวา ปล่อยให้เท้าขวาเป็นจุดหมุน เมื่อคู่ต่อสู้เคลื่อนไหวไปทางซ้ายหรือทางขวา

ฝ่ายคู่ต่อสู้จก ๆ จ้อง ๆ หรือย่างตามขุม เพื่อหาช่องทางจะเข้าตี

การเข้าตี เมื่อได้โอกาสฝ่ายรุกจะเข้าตีฝ่ายสท-ด้อย โดยก้าวเท้าขวาเข้าหา พร้อมกับใช้กระบี่ตีลงบริเวณหลังของฝ่ายสท-ด้อย

การป้องกัน ฝ่ายต-ล่อยกกระบี่ขึ้นจับการตีของฝ่ายรุก พร้อมกับสับเท้าขวา หมุนตัวหันหน้าเข้าหาฝ่ายรุก แล้วใช้เท้าซ้ายเตะหรือถีบฝ่ายรุก ในโอกาสที่ฝ่ายรุกเสียหลัก ฝ่ายต-ล่อยจะรุกตามก็ต่อไป

ไม้ดัด - ถ้อยที่สาม

ฝ่ายตหันทางซ้ายให้คู่ต่อสู้ ให้เท้าซ้ายอยู่ข้างหน้า ตคกระบี่ลงต่ำขนานพื้น มือซ้ายจับปลายกระบี่ ปลายกระบี่ชี้ไปทางคู่ต่อสู้ ย่อเข้าทั้งสองลง สายตามองไปยังคู่ต่อสู้ ใช้ปลายเท้าซ้ายเป็นจุดหมุน เมื่อคู่ต่อสู้เดินวนไปทางซ้ายหรือทางขวา ฝ่ายคู่ต่อสู้จุก ๆ จ้อง ๆ เพื่อหาช่องทางเข้าตี

การเข้าตี เมื่อได้โอกาส ฝ่ายรุกจะเข้าตีฝ่ายลค-ล่อ โดยก้าวเท้าขวาเข้าหา พร้อมกับใช้
กระบี่ตีลงบริเวณหลังของฝ่ายลค-ล่อ

การป้องกัน ฝ่ายลค-ล่อยกกระบี่ขึ้นไว้บนการตีของฝ่ายรุก พร้อมกับสับเท้าซ้ายหมุนตัว
หันหน้าเข้าหาฝ่ายรุก แล้วใช้เท้าขวาเตะ หรือเตะฝ่ายรุก ในโอกาสที่ฝ่ายรุกเสียหลัก ฝ่ายลค-ล่อ
จะรุกตามทันทีต่อไป

การหัดตีท่าหลัก

การหัดตีท่าหลัก ถ้าจะเรียกกันให้ถูกต้องตามภาษาของนักกระเบ็งกระบองแล้ว เรียกว่า "การหัดตีลูกไม้" การหัดตีท่าหลักนี้ ครูผู้สอนจะดำเนินการสอนให้แบบเดียวกันก่อน ทั้งการตีรุกและการรับ เพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้อาวุธและส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์คล้องจองเข้ากันได้โดยถูกต้อง เช่น มือกับเท้าจะต้องเข้ากันได้โดยถูกต้อง มีหลักมั่นคง เกิดความฉับในการตีรุกและการดอรับ ถ้าหากมือเท้าไม่สัมพันธ์กัน จะเกิดความผิดพลาดหรือผิดท่วงท่า ทำให้ไม่มีความฉับในการรุกและรับ ยังผลให้การตีพลาดพลั้ง และการรับผิดพลาดไป ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับเท้าที่ดี เช่น ถ้าใช้มือขวาที่ถืออาวุธตีทางขวา จะต้องใช้เท้าขวาเป็นเท้าหน้า เป็นต้น ส่วนการรับก็ต้องปฏิบัติในหลักการนี้ด้วยเหมือนกัน นอกจากมือเท้าที่คล้องสัมพันธ์กันแล้วลักษณะดังกล่าวแล้ว หน้า ศา ลำตัว แขน ขา จะต้องเคลื่อนไหวไปในลักษณะที่เคล่องคล่องว่องไว เหมาะสม และถูกต้องตามเทคนิค ซึ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องได้จากการฝึกหัดเป็นอย่างดีจริง ๆ จึงจะสามารถทำได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และชำนาญ คือฝ่ายที่จะตีที่ใดก็ตีที่ใดทันที ฝ่ายรับก็สามารถรับที่ตานั้นได้อย่างถูกต้องปลอดภัย โดยไม่ต้องใช้ความระมัดระวังให้เสียเวลาเลยแม้แต่น้อย

ประโยชน์ของการหัดตีลูกไม้นี้เปรียบเหมือนการท่องสูตรคูณ คือก่อนที่จะคูณหรือหารได้ จำเป็นต้องท่องสูตรคูณให้ได้เสียก่อน การท่องสูตรคูณมีประโยชน์ต่อการคูณการหารนั้นใด การหัดตีลูกไม้ก็มีประโยชน์แก่การตีรุกและการรับดังนี้ วิธีฝึกหัดก็แบ่งไปในทำนองเดียวกัน คือ สูตรคูณนั้นท่องท่องให้คล่องตามลำดับเสียก่อน เช่น จากง่ายไปหายาก และจากน้อยไปหามาก เมื่อคล่องมากเข้า ๆ จะเรียกตัวไหนก็ได้ทุกตัวอย่างรวดเร็วและไม่ผิดพลาด นี่แหละจึงจะนับว่าใช้ได้ การตีท่าหลัก หรือการตีลูกไม้ก็เช่นเดียวกัน ถ้าการตีรุกและการรับได้คล่องจริง ๆ เหมือนการท่องสูตรคูณแล้ว ความแม่นยำชำนาญในการรุกรับก็จะเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว เพราะเป็นการฝึกฝนประสาทต่าง ๆ ในร่างกายให้เคล่องคล่องว่องไว ตลอดจนกระทั้งตา หู ไหว สามารถมองเห็นอาการปฏิกิริยาและท่าทางของคู่ต่อสู้ได้ชัด รวดเร็ว เมื่อได้ยินเสียงดังเล็กน้อยก็ได้ยินทันที และรู้ว่ายู่ใกล้ ไกล และอยู่ทางทิศไหนเพื่อสามารถปฏิบัติได้ก่อนไปได้ทันที นอกจากนี้ มือก็แข็งแรงขึ้น สามารถตีและรับได้อย่างเข้มแข็งและว่องไวตามคำสั่งของสมอง ส่วนเท้าก็แข็งแรงเหมือนกับมือ พร้อมทั้งจะช่วยหรือให้การเคลื่อนไหวเป็นไปได้อย่างดีและเป็นประโยชน์ได้เต็มที่ เพราะเท้ามีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่ง ถ้าเท้าไม่แข็งแรง เคลื่อนไหวไม่ทันจริง ๆ แล้ว การรุก การรับ ก็ขาดประสิทธิภาพ ผู้ที่ได้รับการฝึกตีลูกไม้เป็นอย่างดีจริง ๆ แล้ว ถ้าจะพูดอย่างผิวเผินจะรู้สึกว่ามีน้ำหนักต่อสู้โดยไม่ทันได้คิด ไค้นึกอะไรเลย เมื่อเห็นคู่ต่อสู้เพียงพลั่วก็รุกไล่เข้าไปทำอันตรายได้ทันที

หรือถ้าฝ่ายคนเสียท่า อีกฝ่ายหนึ่งตีมาก็สามารถใช้อาวุธเข้าช่วยรบป้องกันไว้ได้ทันที่ โดยไม่
เป็นอันตราย ความคล่องแคล่วของการใช้อาวุธจะทุกส่วนเข้าช่วยหรือกระทำหน้าที่เป็นอย่างดีพร้อมๆ
กันนั้น เป็นผลของการหัดตีลูกไม้ หรือตีท่าหลักนั่นเอง

การหัดตีท่าหลัก มีอยู่ ๒ ชนิด คือการตีรุก และการรับ การตีรุก หมายถึงการที่ฝ่ายหนึ่ง
ตีอีกฝ่ายหนึ่ง ด้วยท่าต่าง ๆ กัน เช่น ตีบนขวา บนซ้าย ล่างขวา ล่างซ้าย ข้างขวา ข้างซ้าย
กลางบน เป็นต้น ส่วนการรับ หมายถึงการใช้อาวุธรับการตีของฝ่ายรุกด้วยท่าต่าง ๆ ตามแบบการ
ตีของฝ่ายรุก การตีลูกไม้เนื้อแข็งมีมากท่าด้วยกัน แตกต่างกันไปตามแบบของครูผู้สอน ในที่นี้จะ
กล่าวถึงวิธีหัดตีท่าหลักเพียง ๖ ท่า ดังต่อไปนี้

การตีลูกไม้

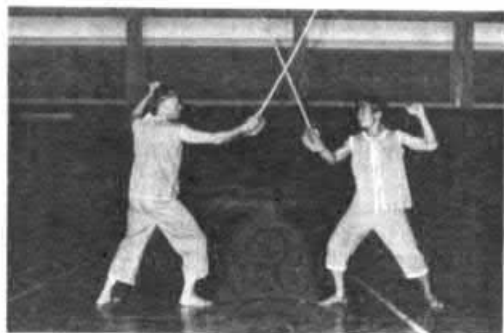
ท่าคุมตีลูกไม้ ยืนเท้าชิดกัน มือจับกระบี่ตั้งอยู่ข้างหน้าลำตัวทางขวา ปลายกระบี่ทาบร่อง
ไหล่ แขนขวาถึง ไกว่งกระบี่อยู่ข้างหน้า แขนซ้ายเหยียดอยู่ข้างลำตัว ถ้ามือหลวม ๆ ทั้งคู่ยืนห่าง
กันประมาณ ๑ ก้าว

คีตฤกษ์ไม้ท่อนี่ (ทึนบนซ้าย-ขวา)

จังหวะที่ ๑ จากท่าคุมคีตฤกษ์ไม้ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตั้งลงทางบนซ้ายของคู่ต่อสู้ และยกมือซ้ายขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ จากท่าคุมคีตฤกษ์ไม้ ถอยเท้าซ้าย ยกกระบี่ไปรับทางซ้าย โดยให้ปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว มือซ้ายก่ายขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ตีวงกลับไปที่ลงทางบนขวาของคู่ต่อสู้ พร้อมกับสคมมือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาพร้อมกับพลิกกระบี่มีมารับทางขวา ปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว สคมมือลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว ต่อไปก็ทำเหมือนจังหวะที่ ๑ ใหม่

ตีลูกไม้ทั้งสอง (ตีบนซ้าย - ขวา ถ่างซ้าย - ขวา)

ท่ากุม

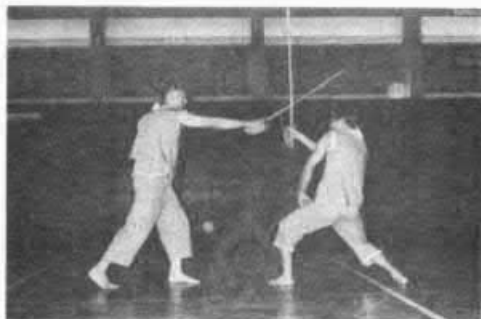
จังหวะที่ ๑ จากท่ากุมตีลูกไม้ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตีลงทางบนซ้ายของคู่ต่อสู้ และยกมือซ้ายขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ จากท่ากุมตีลูกไม้ด้วยเท้าซ้าย ยกกระบี่ไปรับทางซ้าย โดยให้ปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว มือซ้ายกำยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ตัวกลับไปที่ลงทางบนขวา ของคู่ต่อสู้ สกมือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาพร้อมกับพลิกกระบี่มารับทางขวา ปลดกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว สกมือซ้ายอยู่ข้างหน้าของลำตัว

จังหวะที่ ๓ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวา พร้อมกับยกกระบี่ตัวกลับไปที่เฉียงลงล่างซ้ายของคู่ต่อสู้ มือซ้ายยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ ถอยเท้าซ้ายพลิกกระบี่สลับท่าไปรับทางซ้าย พร้อมกับยกมือซ้ายไปข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

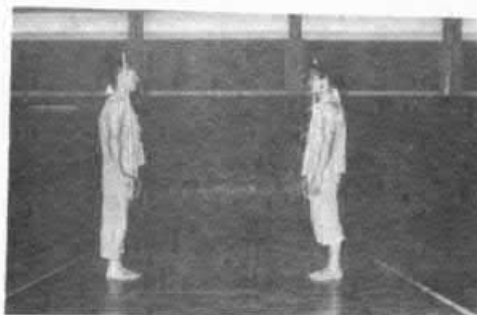
จังหวะที่ ๔ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ควัดกลับไปตั้งลงทางด้านขวา
 ต่อสู้ ลกมือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาพร้อมกับพลิกกระบี่กลับไปไว้ทางด้านขวา ลกมือลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ต่อสู้ไม้สาม (ต้นซ้าย—ขวา ถ่างซ้าย—ขวา)

ท่าที่ ๒

จังหวะที่ ๑ จากท่าคุมสติลูกไม้ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าพร้อมกับยกกระบี่ขึ้นเคาะลงทางบนซ้ายของคู่ต่อสู้ และยกมือซ้ายขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ จากท่าคุมสติลูกไม้ถอยเท้าซ้าย ยกกระบี่ขึ้นรับทางขวา โดยให้ปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว มือซ้ายถ้ายกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

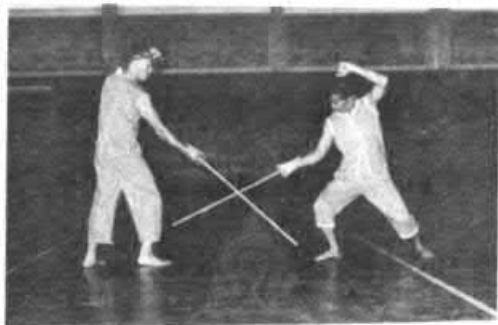
จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ตีไปที่ลงทางบนขวาของคู่ต่อสู้ มือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาพร้อมกับพลิกกระบี่มารับทางขวาปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว มือซ้ายมาอยู่ข้างหน้าของลำตัว

จังหวะที่ ๓ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวา พร้อมกับยกกระบี่ขวัดไปตีเฉียงลงล่างซ้ายของคู่ต่อสู้ มือซ้ายยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ ถอยเท้าซ้าย พลิกกระบี่บล็อกคงค่าไปรับทางซ้ายพร้อมกับยกมือซ้ายไปข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

จังหวะที่ ๔ ฝ่ายรุกยกเท้าขวาไปทางซ้าย พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นกลับไปที่ลงทางล่างขวาของคู่ต่อสู้ มือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ยกเท้าขวาไปทางซ้าย พร้อมกับยกกระบี่กลับไปที่รับทางขวา มือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

หมายเหตุ ในจังหวะที่ ๑ ต่อไป ทั้งฝ่ายรุกและฝ่ายรับวางเท้าลง ปฏิบัติเหมือนจังหวะที่ ๑

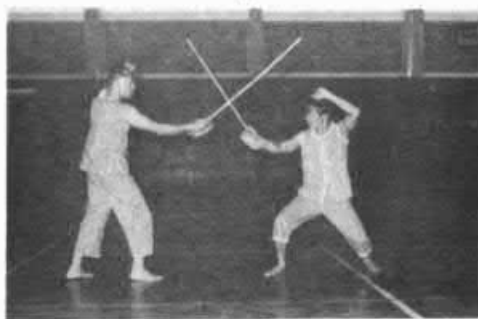
ตีลูกไม้ก่สี่ (ตีบนซ้าย-ขวา และข้างซ้าย-ขวา)

ท่าคุมไม้

จังหวะที่ ๑ จากท่าคุมไม้ ผู้ฝึกขว้างเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตั้งทางบนซ้ายของคู่ต่อสู้ และยกมือซ้ายขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ จากท่าคุมไม้ผู้ฝึกขว้างเท้าซ้าย ยกกระบี่ขึ้นไว้บนทางซ้าย โดนให้ปลายกระบี่เฉียงเข้าหาตัวผู้ฝึก มือซ้ายกำยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

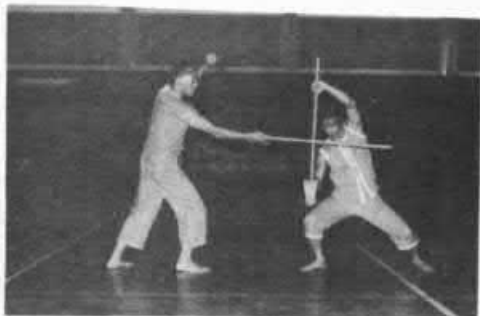
จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ตัวคี่ไปตีลงทางบนขวาของคู่ต่อสู้ ลคมือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาพร้อมกับพลิกกระบี่มารับทางขวาปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว ลคมือซ้ายมาอยู่ข้างหน้าของลำตัว

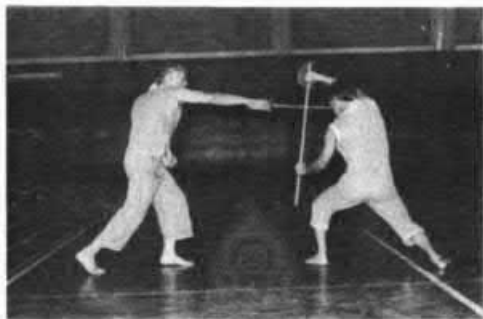
จังหวะที่ ๓ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ตัวคี่กลับไปที่ทางข้างด้านซ้ายของคู่ต่อสู้ มือซ้ายยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ ถอยเท้าซ้าย พร้อมกับลคมือคี่ไปตั้งรับทางซ้าย มือซ้ายจับปลายกระบี่ หันฝ่ามือออกข้างนอก กระบี่ตั้งฉาก

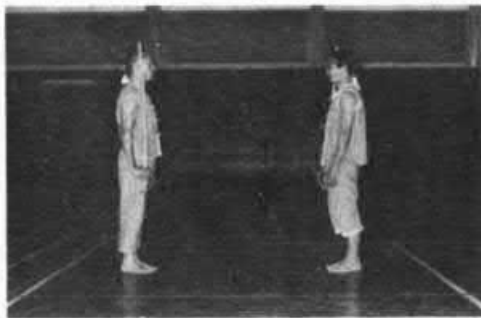
จังหวะที่ ๔ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ทวนไปทิศทางขวาของคู่ต่อสู้ เตะมือซ้ายอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาไปข้างหลัง พลิกกระบี่ไปข้างขวา มือซ้ายอยู่ล่าง มือขวาอยู่บน กระบี่ตั้งฉาก

ตีลูกไม้ที่ห้า (ตีบนซ้าย-ขวา ข้างซ้าย-ขวา และบน)

ท่ากุม

จังหวะที่ ๑ จากท่าคุมทีลูกไม้ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตีลงทางบนซ้ายของคู่ต่อสู้ และยกมือซ้ายขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ จากท่าคุมทีลูกไม้ ถอยเท้าซ้าย ออกกระบี่ขึ้นรับทางซ้าย โดยให้ปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว มือซ้ายกำยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

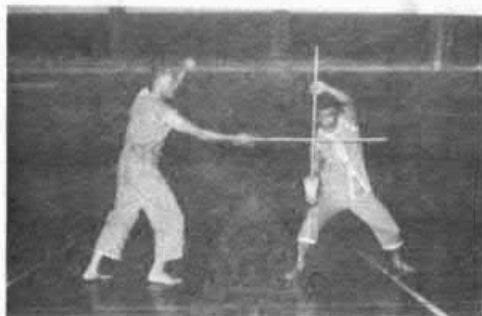
จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ตีไปตีลงทางบนขวาของคู่ต่อสู้ ตกมือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาพร้อมกับพลิกกระบี่มารับทางขวา ปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว ตกมือซ้ายมาอยู่ข้างหน้าของลำตัว

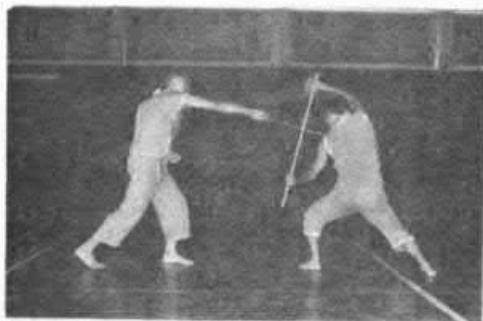
จังหวะที่ ๓ : ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นไปทางข้างด้านซ้ายของคู่ต่อสู้ มือซ้ายยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายของคู่ต่อสู้

ฝ่ายรับ : ถอยเท้าซ้ายพร้อมกับลดกระบี่ไปตั้งรับทางด้านซ้าย ใช้นิ้วมือซ้ายจับปลายกระบี่ หันฝ่ามือออกข้างนอก กระบี่ตั้งฉาก

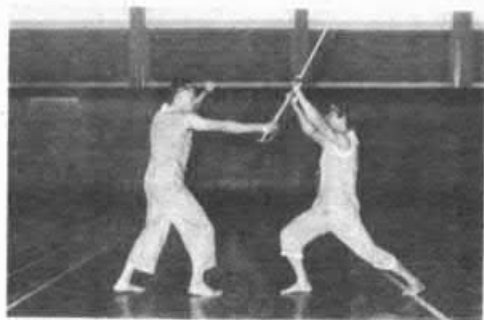
จังหวะที่ ๔ : ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าพร้อมกับยกกระบี่ขึ้นไว้ที่ข้างทางขวาของคู่ต่อสู้ มือซ้ายอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ : ถอยเท้าขวาไปข้างหลัง ๑ ก้าว พร้อมกับพลิกกระบี่ไปรับทางขวา ให้นิ้วขวาอยู่บนมือซ้ายอยู่ล่าง กระบี่ตั้งฉาก

จังหวะที่ ๕ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ขึ้น ตีลงตรงศีรษะของคู่ต่อสู้
มือซ้ายออกข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

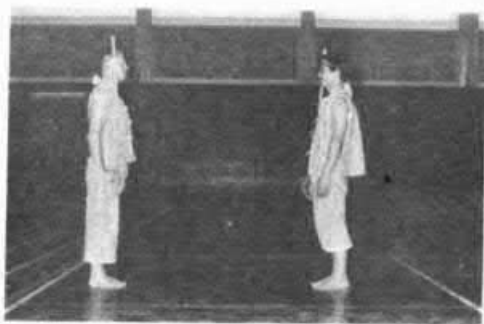
ฝ่ายรับ ถอยเท้าซ้ายพร้อมกับยกกระบี่ขึ้นรับเหนียวศีรษะ กระบี่ชนกันเป็น

หมายเหตุ ในจังหวะที่ ๑ คู่ไปนั้นทั้งฝ่ายรุกและฝ่ายรับ ไม่ต้องก้าวเท้า และถอยเท้า
เพียงแค่ตีและรับเหมือนจังหวะที่ ๑ เท่านั้น

ตีถูกไม้หัก (ตีบนซ้าย-ขวา ตีข้างซ้าย-ขวา ตีบนแล้วกระแทกบนศีรษะ)

ท่าคุม

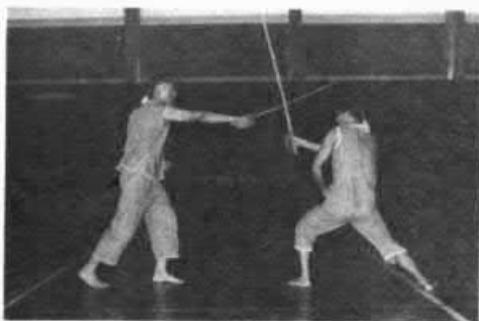
จังหวะที่ ๑ จากท่ากุมศึกลูกไม้ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าพร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตีลงทางบนซ้ายของคู่ต่อสู้ ยกมือซ้ายขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ จากท่ากุมศึกลูกไม้ ถอยเท้าซ้าย ออกกระบี่ขึ้นไว้บนทางซ้าย โดยให้ปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว มือซ้ายยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

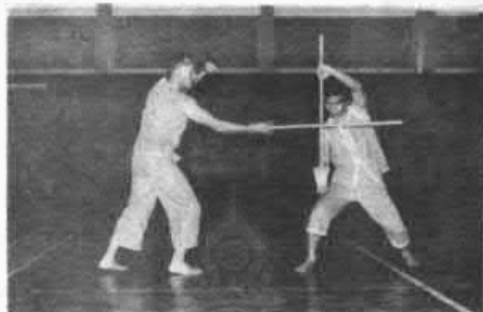
จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ตีตัวไปตีลงทางบนขวาของคู่ต่อสู้ ตกมือซ้ายลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาพร้อมกับพลิกกระบี่มารับทางขวาปลายกระบี่เฉียงเข้าหาลำตัว ตกมือซ้ายมาอยู่ข้างหน้าของลำตัว

จังหวะที่ ๓ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ตัวคี่ไปตีทางข้างค้ำซ้ายของคู่ต่อสู้ มือซ้ายยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับไหล่

ฝ่ายรับ ถอยเท้าซ้ายพร้อมกับลดกระบี่ไปตั้งรับทางซ้ายมือ ใช้มือซ้ายจับปลายกระบี่ หันฝ่ามือออกข้างนอก กระบี่ตั้งฉาก

จังหวะที่ ๔ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าพร้อมกับยกกระบี่ตัวคี่ไปตีข้างทางขวาของคู่ต่อสู้ ลดมือซ้ายอยู่ข้างหน้าของตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาไปข้างหลัง พลิกกระบี่ไปทางขวา มือซ้ายอยู่ต่ำ มือขวาอยู่บน กระบี่ตั้งฉาก

จังหวะที่ ๕ ฝ่ายรุกก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นเคาะตรงศีรษะของคู่ต่อสู้ มือซ้ายยกขึ้นข้างหลังทางซ้ายระดับใบหู

ฝ่ายรับ ถอยเท้าซ้ายพร้อมกับยกกระบี่ขึ้นเหนือศีรษะกระบี่ชนกัน

จังหวะที่ ๖ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นและใช้ค้ำกระบี่กระแทกไปทาง ศีรษะของฝ่ายรับ มือซ้ายลดลงอยู่ข้างหน้าของลำตัว

ฝ่ายรับ ถอยเท้าขวาไปข้างหลัง พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นรับการกระแทกของฝ่ายรุก โดยฝ่ายรับย่อเข่าทั้งสองลงต่ำ

หลักสำคัญในการก้าวรุกและการถอยรับนั้น ทั้งสองฝ่ายจะต้องเดินในลักษณะเท้าเป็น การเขย่งปลายเท้า เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเคลื่อนที่ การเดินแถมฝ่าเท้าถือว่าเป็น ลักษณะเท้าตาย ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่ถูกต้องของการเคลื่อนไหวในลักษณะของการต่อสู้ป้องกันตัว

การฝึกหัดการตีลูกไม้ อาจจะฝึกคนเดียวก่อน ทั้งการรุก และรับก็ได้

การไหว้ครู

ในสมัยโบราณ วิชาการทุกชนิดจะน้อยใหญ่ หากหวังอย่างไรรู้ก็ตาม ถ้าผู้ใดรักที่จะหาความรู้ได้ตัวกันอย่างจริงจังแล้ว จะต้องไปศึกษาจากครูบาอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในวิชานั้นโดยเฉพาะ มิฉะนั้นก็ไม่มีโอกาสที่จะรู้ได้ ซึ่งในสมัยก่อนนั้นครูบาอาจารย์หายาก สถานที่เล่าเรียนก็มีน้อย คำรับคำราก็แทบหาไม่ได้ ทั้งนี้ ก็เพราะผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้นรักใคร่หวงแหนในวิชาที่ตนรู้เสียอย่างเหลือเกิน จนไม่อยากที่จะถ่ายทอดความรู้ของตนให้ใครอีกต่อหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เองคนโบราณจึงได้ยอมควมริต ๆ ทยอยกันไปเสียมากมาย ซึ่งคนในสมัยนี้ยังรู้ไม่ดังก็ยังมีอีกมาก หรือบางทีก็ให้อย่างไม่สิ้นเชิงก็มี ความที่รักในวิชาเน่มีมากถึงแม้ว่าจะมีผู้นำเงินทองมาซื้อ หรือแลกเปลี่ยนเอาวิชาไป ก็ไม่อยากจะให้ ถ้าไม่รักใคร่จริง ๆ แล้วเป็นไมยอมถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เป็นอันขาด ผู้ที่อยากจะใ้วิชาต้องมีความมานะอดทนโดยการอาสาขอตนเข้าไปเป็นสานุศิษย์ ยอมปฏิบัติรับใช้ อยู่เป็นเวลานาน จนอาจารย์เกิดความรักใคร่ เห็นใจและเชื่อใจว่าจะเป็นศิษย์ที่ดีต่อไป และจะไม่ลบหลู่ดูหมิ่น หรือทรยศต่อครูบาอาจารย์เป็นแน่แล้ว เมื่อนั้นแหละจึงจะยอมประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ สำหรับผู้เรียนก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่ได้เล่าเรียนวิชาใดกับครูก็จะรู้สึกภาคภูมิใจในเกียรติและวิชาความรู้ของตน ผู้คนทั้งหลายก็จะไม่กลั่นแกล้งดูหมิ่นได้ เพราะถือว่า ลูกศิษย์มีคุณครูจะต้องรู้ดีแน่ ฉะนั้น ไม่ว่าจะเรียนศิลปะวิชาการใด ๆ จึงต้องเรียนกับครู และถือว่าครูเท่านั้นที่จะให้ความรู้ได้

ความห่วงใยอยากได้ศิษย์ที่แท้ไม่ทรยศที่หลังนั้น เป็นสิ่งที่ครูบาอาจารย์ทั้งหลายพึงประสงค์กันทั้งนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่สอนเกี่ยวกับศิลปะการต่อสู้และป้องกันตัว เช่น กระบี่กระบอง และมวยด้วยแล้ว ก็ยังมีความระมัดระวังในเรื่องนี้เป็นพิเศษ ไม่ที่จริง ๆ แล้ว ไม่ยอมสอนให้เป็นอันขาด ทั้งนี้ก็มีข้ออื่นไกลนอกจากจะเกรงกลัวไปว่าศิษย์ของตนจะเข้าคาวาที่ว่า "ลูกศิษย์คิดล้างครู ลูกไม่รักคุณพ่อมัน" ด้วยความห่วงใยดังกล่าวนี้ ก่อนที่จะใ้วิชาความรู้ จะต้องมีการกระทำพิธีเกี่ยวกับการมอบเน่อม ยอมเป็นสานุศิษย์ด้วยความเคารพจริง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีของไทยเราอย่างหนึ่ง ซึ่งจะละเว้นเสียไม่ได้ ไม่ว่าจะเล่าเรียนอะไร จะต้องเริ่มด้วยการเคารพครูบาอาจารย์ก่อนเสมอไป ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า "การไหว้ครู" การไหว้ครูครั้งแรกรับ บางทีก็เรียกว่า "การยกครู"

การยกครู คือ พิธีแสดงตนว่าขออ่อนน้อมยอมเป็นศิษย์ด้วยกาย วาจา ใจ ทั้งปวงนิญาณตนว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งสอนทุกประการ และจะเคารพบนอบครูบาอาจารย์ด้วยความกตัญญูทุกเวทีเสมอ พิธีนี้จะต้องกระทำกันในวันพฤหัสบดี ซึ่งถือกันว่าเป็นวันครู ส่วนเครื่องสักการะที่จะนำไปบูชาครูในพิธีนี้ ก็สุดแท้แต่เฉพาะครูนั้นๆ จะเรียกร้องเอา ซึ่งต่างครูต่างอาจารย์จะแตกต่างกันไปบ้าง

แต่อย่างไรก็ดี จะต้องมีคนยกไม้ ชูปเทียน เป็นเครื่องสักการะประจำ นอกจากนี้อาจจะขอให้มี หัวหมู กล้วย เบียร์ ไก่ ขนม นม เนย ฯลฯ บางคณะก็เรียกเอาเงินของบ้างเล็กน้อยตามสมควร ซึ่งเงินจำนวนนี้จะนำไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ครูบาอาจารย์เก่าแก่ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ทั้งนี้ถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่นำสรวลเสวยยังอีกอย่างหนึ่งด้วย

การเคารพต่อครูบาอาจารย์อย่างจริงจัง ตลอดจนการรู้และการระลึกถึงผู้มีอุปการคุณ และการหมั่นหาทางที่จะแสดงความกตัญญูต่อบุคคลอยู่เสมอ นับว่าเป็นวัฒนธรรมอันประเสริฐของไทยเรา ที่มีมาแต่เดิมแล้ว ฉะนั้น การให้ครูจึงไม่มีแก่ครั้งแควครั้งเดียว ยังมีในโอกาสอื่น ๆ อีก เช่นการจัดให้มีพิธีให้วัครูประจำปีทุก ๆ ปี และการให้วัครูทุก ๆ ครั้งที่ไม่แสดง

วัฒนธรรมอันงดงามของบรรพบุรุษที่เกี่ยวกับการเคารพครูบาอาจารย์ผู้ประสพวิชาความรู้ให้น่าจะถือเป็นมรดกสืบทอดที่สำคัญอย่างหนึ่ง และน่าจะให้พยายามปลูกฝังให้เป็นคุณธรรมประจำชาติ และให้ฝังแน่นอยู่ในชีวิตจิตใจของคนไทยทุกคนตลอดไป

ไม้รำเท้าเจ็ด
๔ ซอ ทำยักษ์

การเดิน เดินตรง

ท่ากุมวรา

จังหวะที่ ๑ ก้าวเท้าซ้ายเดินตรงไปข้างหน้า ๑ ก้าว
สั้น ๆ หมุนตัวทำขวาหัน พลิกกระบี่ตั้งทาบกับหัวไหล่ ย่อ
เข้าทั้งสองลงพองาม มือซ้ายวางเหนือเข้าซ้าย ค้ำกระบี่อยู่
เหนือเข้าขวา

จังหวะที่ ๒ สะบัดหน้ามองไปทางซ้าย

จังหวะที่ ๓ ตะบักหันมองไปทางขวา

จังหวะที่ ๔ ยกกระบี่ขึ้นเฉียงลงทางขวา

จังหวะที่ ๕ ยกกระบี่ขึ้นเฉียงลงทางซ้าย

จังหวะที่ ๖ นำกระบี่มาอยู่ในท่าเดิม เหมือนจังหวะ

ที่ ๑

จังหวะที่ ๗ ยกเท้าขวาหมุนตัวกลับหลังหันทางขวา
วางเท้าขวาตงเป็นแนวเส้นตรง ในตอนหมุนตัวยังก้งหันหน้า
มองทางขวาตลอด

จังหวะที่ ๔ ยกเท้าซ้ายยก้าวเดินไปข้างหน้าอีก ๑ ก้าว เป็นแนวเส้นตรงเหมือนในจังหวะที่ ๑
ต่อไปก็ปฏิบัติเหมือนจังหวะที่ ๒ และต่อไปตามลำดับ

ท่ากุมรี

จังหวะที่ ๑ ก้าวเท้าซ้ายเดินไปข้างหน้าพร้อมกับ
ปล่อยปลายกระบี่ลง เปลี่ยนจับกระบี่หงายมือ อยู่ข้างหน้า
ปลายเฉียงลงเล็กน้อย ย่อเข้าลง มือขวาปักอยู่บนกระบี่

จังหวะที่ ๒ สากเท้าขวาจิกเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น
ราชาวัง

จังหวะที่ ๓ ยกปลายกระบี่เหยียดแขน หงายขึ้น
(ทำสอยดาว) แล้ววางเท้าซ้ายลง

จังหวะที่ ๔ ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า ๑ ก้าว
กระบี่ลงอยู่หน้าขวา กระบี่เฉียงขึ้น ๔๕ องศา

จังหวะที่ ๕ ถากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขาซ้ายทิ้ง

จังหวะที่ ๖ มือซ้ายรื้อหน้ากระชับตัว

จังหวะที่ ๘ วางเท้าขวา พลิกข้อมือหงาย เญียง
ปลายกระบี่ลง มือซ้ายปักอยู่บนกระบี่

จังหวะที่ ๘ ลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น
ขวาตึง

จังหวะที่ ๘ ยกปลายกระบี่ เหยียดแขนเหวี่ยงมือขึ้น
(ทำสอยทาว) พร้อมกับหมุนเท้ากลับหลังหันทางซ้าย

จังหวะที่ ๑๐ พลิกข้อมียกสับคว่ำ วางเท้าซ้ายลง
ปลายกระบี่เฉียงขึ้น ๔๕ องศา โค้งอยู่หน้าขวา

จังหวะที่ ๑๑ ตากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขวาซ้ายตั้ง

จังหวะที่ ๑๒ มียกข้อว่าหน้าระดับหัว

จังหวะที่ ๑๓ วางเท้าขวาตรง พลิกข้อมือหงาย กระบี่
เฉียงลงอยู่ข้างหน้า มือซ้ายปักกระบี่เหมือนจังหวะที่ ๑
ต่อไปก็ปฏิบัติเหมือนจังหวะที่ ๑ ไปตามลำดับ

ไม้รำเท้า

ข้อ ควงแตะ

การเดิน เดินตรง

จังหวะที่ ๑ ควงกระบี่ไปข้างหน้าสองรอบ พร้อม
กับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ๑ ก้าว หมุนตัวไปทางขวา กระบี่
อยู่ข้างหน้าแนวนิ่ง มือซ้ายหงายอยู่ใต้กระบี่

จังหวะที่ ๒ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขวาโยกทิ้ง

จังหวะที่ ๓ หมุนตัวกลับหลังหันทางขวา พร้อมกับ
ควงกระบี่ ๒ รอบ

จังหวะที่ ๔ วางเท้าขวาลง กระบี่อยู่ข้างหน้าขนาน
พื้น มือซ้ายหงายอยู่ใต้กระบี่

จังหวะที่ ๕ ถากเท้าซ้ายชกเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขาซ้ายทิ้ง

จังหวะที่ ๖ วางเท้าขวา ทรงกระบี่ไปข้างหน้า
๒ รอบ

จังหวะที่ ๗ ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ๑ ก้าว ทรงกระบี่
ไปอยู่ข้างหน้า เหมือนจังหวะที่ ๑ ต่อไปปฏิบัติเหมือน
จังหวะที่ ๒ ไปตามลำดับ

ไม้รำที่สิบ
ชื่อ หนุมานแหวกฟองน้ำ
การเดิน เดินตรงทแยง

ท่าคุมรำ

จังหวะที่ ๑ ควงกระบี่ไปข้างหน้า ๒ รอบ พร้อม
กับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าหนึ่งก้าว กระบี่ไปปักอยู่ข้างหน้า
เหยียดแขนซ้ายไป หันหลังมือเข้าหากัน ก้มหน้า

จังหวะที่ ๒ ถากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น
ขาขวาทิ้ง

จังหวะที่ ๓ ยกแขนทั้งสองขึ้น แล้วแหวกออก

จังหวะที่ ๔ กางแขนทิ้งระดับไหล่ กระบี่ทิ้งฉาก
คว่ำฝ่ามือซ้าย วางเท้าซ้ายลงข้างหน้า ได้ตัวไปข้างหน้า

จังหวะที่ ๕ หมุนตัวกลับหลังหันทางขวา เหวี่ยง
แขนซ้ายไปจับโคนกระบี่ ระหว่างนิ้วชี้กับนิ้วหัวแม่มือ กระบี่
ตั้งตรง คอยกซ้ายแตะหน้าผาก ความองดรอข้อศอกซ้าย
เข้าขวางอ ขาขวาตั้ง

จังหวะที่ ๖ ตกเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขาซ้ายทิ้ง

จังหวะที่ ๗ หมุนตัวไปทางขวา ๑ หมุนฉาก วาง
เท้าขวาลง

จังหวะที่ ๘ ตากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ชาซ้ายทิ้ง

จังหวะที่ ๙ หมุนตัวไปทางขวา ๑ มุมฉาก วางเท้าขวาลง วางกระบี่ไปข้างหน้า ๒ รอบ
ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ๑ ก้าว กระบี่ไปปักอยู่ข้างหน้า เหมือนจังหวะที่ ๑ ค่อยไปปฏิบัติเหมือน
จังหวะที่ ๒ ไปตามลำดับ.

ไม้รำที่สิบเอ็ด

ชื่อ ดศ-ถ่อ

การเดิน เดินตรง

จากท่าคุมรำ

จังหวะที่ ๑ ยกแขนซ้ายขึ้นป้อง อยู่ระดับ หน้าผาก
มือกำหลวม ๆ ลศกระบังต่ำลง หันหน้ากลับหลังมองไปทาง
ปลายกระบี่

จังหวะที่ ๒ ยกเท้าซ้าย ไปวางข้างหน้า ระวัง
เคียวกับเท้าขวา

จังหวะที่ ๓ ใช้เท้าซ้ายเป็นหลักยกเท้าขวา หมุน
ตัวกลับหลังหันทางขวา วางเท้าขวาลงเหนือระดับเท้าซ้าย
เล็กน้อย ยกกระบังขึ้นอยู่ระดับหน้าผาก มือซ้ายกำอยู่ข้าง
หน้าของลำตัว

จังหวะที่ ๔ ยกเท้าซ้ายลอยขึ้นไปวางระดับเดียวกับ
เท้าขวา

จังหวะที่ ๕ ใช้เท้าซ้ายเป็นหลัก ยกเท้าขวาขึ้น
หมุนตัวกลับหลังหันทางซ้าย วางเท้าขวาลงเหนือระดับเท้า
ซ้ายเล็กน้อย ยกแขนซ้ายบึงระดับหน้าผาก

จังหวะที่ ๖ วงเท้าขวาดึงเหนื้รระดับเท้าซ้ายเล็กน้อย
เหมือนจังหวะที่ ๑

ท่ากุมว้า

จังหวะที่ ๑ ก้าวเท้าขวาเฉียงไปทางขวา ๔๕ องศา
พร้อมกับยกกระบังขึ้นข้างหน้า ข้อศอกทั้งสองงอ มือซ้าย
หงายรับค้ำกระบี่ ย่อเข้าทั้งสองลงเท่า ๆ กัน

จังหวะที่ ๒ สลากเท้าขวาชิดเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้น
ชาขวาตึง

จังหวะที่ ๓ หมุนตัวกลับไปทางซ้าย ๑ มุมฉาก
วางเท้าซ้ายลง

จังหวะที่ ๔ ก้าวเท้าขวาเฉียงไปอีก ๑ ก้าว มือ
ซ้ายพลิกขึ้นร้าวอยู่หน้าไกร่งกระบี่ ย่อเข้าทั้งสองลงเท่าๆ กัน

จังหวะที่ ๕ ลากเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
ขวาซ้ายตั้ง

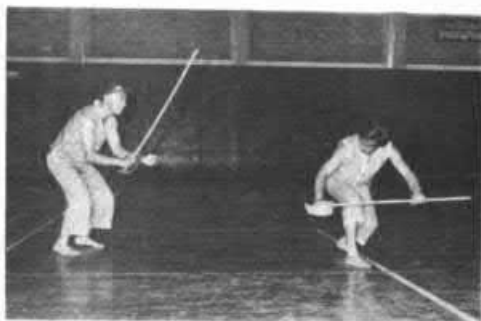
จังหวะที่ ๖ หมุนตัวกลับไปทางขวา ๑ หมุนจาก
วางเท้าขวาลง แล้วก้าวเท้าซ้ายเฉียงไปอีก ๑ ก้าวเหมือน
จังหวะที่ ๑ แล้วปฏิบัติต่อไปใหม่

การตด-ถ่อ (ต่อ)

ไม้ตด-ถ่อที่สี่

ฝ่ายตดหันทางขวาให้คู่ต่อสู้ ให้เท้าขวาอยู่ข้างหน้า ตดกระบี่ลงตำแหน่งพื้น มือซ้ายจับปลายกระบี่ โคนกระบี่ชี้ไปทางคู่ต่อสู้ ย่อเข่าทั้งสองลง สายตามองไปยังคู่ต่อสู้ ใช้ปลายเท้าขวาเป็นจุดหมุน เมื่อคู่ต่อสู้เดินวนไปทางซ้ายหรือทางขวา

ฝ่ายคู่ต่อสู้จก ๆ จ้อง ๆ เพื่อหาช่องทางจะเข้าก็

การเขว้ตี เมื่อโต้โอกาสฝ่ายเขว้ตีจะเขว้ตีฝ่ายลศ—ล้อย โดยก้าวเท้าขวาเข้าหา พร้อมกับใช้
กระบี่ตีลงบริเวณหลังของฝ่ายลศ—ล้อย

การป้องกัน ฝ่ายลศ—ล้อยออกกระบี่ขึ้นรับการตี พร้อมกับสับเท้าขวา หมุนตัวหันหน้าเข้าหา
แล้วใช้เท้าซ้ายถีบหรือเตะฝ่ายเขว้ตีในโอกาสที่ฝ่ายเขว้ตีเสียหลัก ฝ่ายลศ—ล้อยจะรุกตามที้อยไป

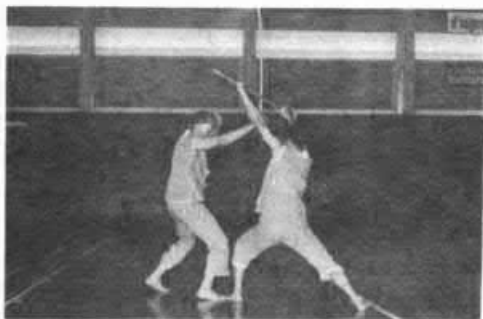

ไม้ดัด-ดัดเท้า

ฝ่ายสท-ล้อย หันหน้าเข้าหากู่ต่อสู้ให้เท้าซ้ายอยู่ข้างหน้า กระบี่อยู่ข้างหน้า ปลายกระบี่เฉียงลงไปทางกู่ต่อสู้ จับกระบี่ในลักษณะพลิกหงายมือ มือซ้ายจับปลายกระบี่ พลิกหงายมือเช่นเดียวกัน สายตามองไปทางกู่ต่อสู้ ไร่ปลายเท้าซ้ายเป็นจุดหมุน เมื่อกู่ต่อสู้เคลื่อนไหวไปทางซ้ายหรือทางขวา ฝ่ายกู่ต่อสู้จัก ๆ จ้อง ๆ เพื่อหาช่องทางจะเข้าตี

การเข้าตี เมื่อได้โอกาสฝ่ายเข้าตีจะเข้าตีฝ่ายสท-ล้อย โดยก้าวเท้าขวาเข้าหา พร้อมกับใช้กระบี่ตีลงทรงศีรษะของฝ่ายสท-ล้อย

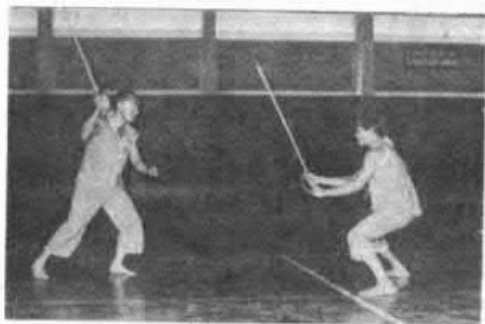

การป้องกัน ฝ่ายลศ—ปล่อยกระบี่ขึ้นขวางรับการตี พร้อมกับสับเท้าซ้ายเข้าประชิดตัว แล้วใช้เท้าขวาถีบหรือเตะฝ่ายเข้าตี และในโอกาสที่ฝ่ายเข้าตีเสียหลัก ฝ่ายลศ—ล่อ จะรุกตามทีต่อไป

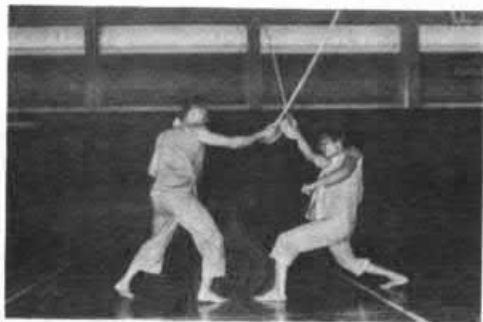
ไม้ดัด—ล่อท่าหก

ฝ่ายลศ—ล่อ หันหน้าเข้าหาคู่ต่อสู้ โดยเท้าทั้งสองจะอยู่ในแนวเดียวกัน กระบี่ทั้งสองอยู่ข้างหน้า ปลายชี้ไปข้างหน้าทางคู่ต่อสู้ มือซ้ายกำหลวม ๆ ยกขึ้นอยู่ในระดับเดียวกับมือขวา สายตามองไปยังคู่ต่อสู้ ใช้ปลายเท้าขวาเป็นจุดหมุน เมื่อคู่ต่อสู้เดินวนไปทางซ้ายหรือทางขวา

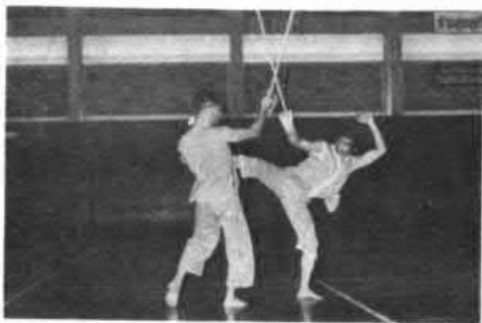

ฝ่ายคู่ต่อสู้จก ๆ จ้อง ๆ เพื่อหาช่องทางจะเข้าตี

การเข้าตี เมื่อได้โอกาสฝ่ายเข้าตี จะเข้าตีฝ่ายลค—ล่อ โดยก้าวเท้าขวาเข้าหา พร้อมกับใช้
กระบี่ที่ลงบริเวณที่เห็นว่าฝ่ายลค—ล่อจะรับไม่ได้

การป้องกัน ฝ่ายลค—ล่อจะใช้กระบี่รับตามลักษณะที่ฝ่ายเข้าตี ที่มา พร้อมหาทางโต้ตอบ
ฝ่ายเข้าตี และในโอกาสที่ฝ่ายตีเสียหลัก ฝ่ายลค—ล่อจะรุกตามทันทีต่อไป

การตีลูกไม้ผสม

การตีลูกไม้ผสม หมายถึงการที่คู่ต่อสู้ในลักษณะต่าง ๆ โดยอาศัยทักษะที่ฝึกฝนมาแล้วจาก การหัดตีลูกไม้ สำหรับการป้องกันที่เช่นเดียวกัน คือ จะใช้ป้องกันด้วยวิธีการรับ หรือด้วยวิธีการ หลบก็ได้แล้วแต่โอกาส ทั้งขึ้นอยู่กับความสามารถของฝ่ายป้องกันและวัตถุประสงค์ที่จะกระทำ ต่อไป เช่นไว้เพื่อให้พ้นอันตรายจากการตีเท่านั้น หรือไว้เพื่อหาช่องทางเข้าทำอันตรายคู่ต่อสู้ สำหรับการตีนั้นก็มักวัตถุประสงค์แตกต่างกัน เช่นการตีหลอก หรือลงมือตรงกันข้ามในครั้งแรก เพื่อให้ฝ่ายตรงกันข้ามยกกระบี่ขึ้นรับแล้วฝ่ายตีก็จะตีครั้งที่สองอย่างแรงและเร็วเพื่อหวังผลต่อไป การตีในลักษณะนี้ความหนักเบาและความเร็วช้าจะแตกต่างกัน การตีลูกไม้ผสมนี้ก็จำเป็นที่จะต้อง ฝึกหัดให้ชำนาญและคล่องแคล่วจนเป็นไปได้อย่างอัตโนมัติ คือเมื่อเห็นช่องว่างที่ใดก็ตีไปได้ทันที ฝ่ายรับก็เช่นเดียวกัน สามารถรับรองป้องกันและหลบหลีกได้อย่างฉับพลันทันที

การฝึกหัดการตีลูกไม้ผสม อาจจะฝึกหัดด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

การตีลูกไม้ผสม ไม่ทำท่า

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเข้าตี ก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตีลงทางไหล่ซ้ายของ ฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับโดยให้ปลายกระบี่เฉียง พร้อมกับถอยเท้าซ้ายไปข้างหลัง

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายเข้าตีกกระบี่ตัวโตไปตีกัดลำตัวทางขวาของฝ่ายรับ ฝ่ายรับลดกระบี่จาก
 วัณบนซ้าย ลงมารับข้างทางขวา พร้อมกับถอยเท้าขวาไปข้างหลัง

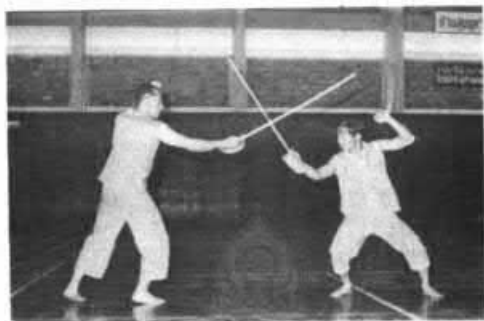

ในจังหวะที่ ๒ ถ้าฝ่ายเข้าตี ตีมาในระดับสูง ฝ่ายรับอาจจะย่อตัวก้มต่ำให้พ้นแนวกระบี่
 ก็ได้

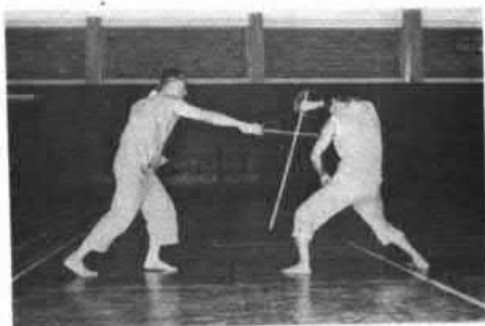

การต่อสู้ไม้สั้น ไม้ที่สอง

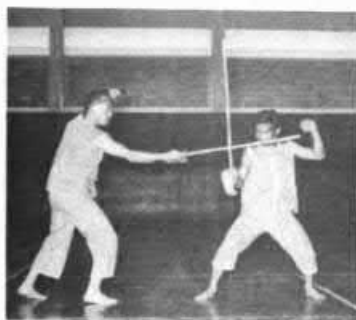
จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเข้าตีก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับพร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตีลงทางไหล่ซ้ายของฝ่ายรับ ฝ่ายรับ ยกกระบี่ขึ้นรับโดยให้ปลายกระบี่เฉียง พร้อมกับดอยเท้าซ้ายไปข้างหลัง

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายเข้าตียกกระบี่พริ้วไปตีที่คอตัวท้าวทางขวาของฝ่ายรับ ฝ่ายรับลดกระบี่จากรับบนซ้ายลงมารับข้างทางขวา พร้อมกับดอยเท้าขวาไปข้างหลัง เหมือนจังหวะที่ ๒ ของไม้ที่ ๑

จังหวะที่ ๓ ฝ่ายเข้าตีก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับยกกระบี่ควักไปตีลำตัวทางซ้ายของฝ่ายรับ ฝ่ายรับ พลิกข้อมือหงายกลับ ไปรับทางซ้ายของลำตัว

การต่อสู้ไม้ผสม ไม้เท้าสาม

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเข้าตีก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตีลงทางไหล่ซ้ายของฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับโดยให้ปลายกระบี่เฉียงลง พร้อมกับถอยเท้าซ้ายไปข้างหลัง

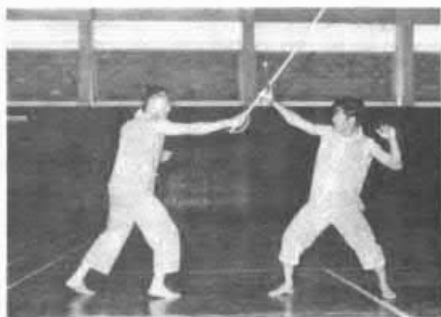

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายเจ้าตีก้าวเท้าซ้ายเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับดกกระเบื้อง แล้วพุ่งแทงไปยัง
 ลำตัวของฝ่ายรับ ฝ่ายรับดกกระเบื้องบักกระเบี่ยงของฝ่ายเจ้าตี พร้อมกับถอยเท้าขวาไปข้างหลัง

การตีถูกไม้คาน ไม้เท้า

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเจ้าตีก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตีลงทางไหล่ซ้าย
 ของฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับ โดยให้ปลายกระบี่เฉียงลงพร้อมกับถอยเท้าซ้ายไปข้างหลัง

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายเข้ตัก้าวเท้าซ้ายเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับลดกระบี่ลง แล้วพุ่งแทงไปยังลำตัวของฝ่ายรับ ฝ่ายรับลดกระบี่ลงบ๊ักกระบี่ของฝ่ายเข้ตัก พร้อมกันถอยเท้าขวาไปข้างหลัง

จังหวะที่ ๓ ฝ่ายเข้ตัก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นควัดไปตีทางซ้ายของฝ่ายรับ ฝ่ายรับพลิกข้อมือหงาย เขากกระบี่ไปไว้บนการตีทางซ้าย พร้อมกับถอยเท้าขวา และในจังหวะนี้อาจจะใช้เท้าซ้ายถีบฝ่ายรุกให้ถอยออกไป

การต่อสู้ไม้ผสม ไม้เท้า

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเจ้าตีก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ ค้างทางไหล่ซ้ายของฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับทางซ้าย พร้อมกับถอยเท้าซ้ายไปข้างหลัง

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรับแก้สถานการณ์จากฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุก โดยใช้เท้าเตะ หรือตีฝ่ายเจ้าตี ในโอกาสที่ฝ่ายเจ้าตีเสียหลัก ฝ่ายรับจะรุกตีต่อไป

การต่อสู้ไม้ผสม ไม้เท้า

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเจ้าตีก้าวเท้าซ้ายเข้าหาคู่ต่อสู้ พร้อมกับยกกระบี่ขึ้นตีลงทางไหล่ขวาของฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับ พร้อมกับถอยเท้าขวา

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรับแก้สถานการณ์จากฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุก โดยใช้เท้าขวาดึงหรือเตะฝ่ายเจ้าตีในโอกาสที่ฝ่ายเจ้าตีเสียหลัก ฝ่ายรับจะรุกตีต่อไป โดยก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าและควัดจากซ้ายไปค้ำทางซ้ายของฝ่ายรุก

การตีลูกไม้ผสม ไท้เก็ด

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเข้าตีก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับใช้กระบี่ตีไปทางไหล่ซ้ายของฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับในลักษณะปลายกระบี่เฉียงลง พร้อมกับถอยเท้าซ้าย

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรับแก้สถานการณ์จากฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุก โดยกวัดกระบี่ตีไปทางลำตัวด้านขวาของฝ่ายเข้าตีอย่างรวดเร็วหลังจากรับแล้ว พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปด้วย

หมายเหตุ ฝ่ายเข้าตีจะสามารถป้องกันอันตรายโดยการหลบฉากไปทางซ้าย หรือถอยออกอย่างรวดเร็ว

การตีลูกไม้ผสม ไท้เกด

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเข้าตีก้าวเท้าซ้ายเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับใช้กระบี่ตีลงทางไหล่ขวาของฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับปลายเฉียงลง ถอยเท้าขวา

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรับแก้สถานการณ์จากฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุก โดยการทวงกระบี่ไปที่ลงทาง
ไหล่ขวาของฝ่ายเข้าตีโดยเร็ว หลังจากรับแล้ว

หมายเหตุ ฝ่ายเข้าตีจะสามารถป้องกันอันตราย โดยการหลบฉากไปทางขวา หรือถอยออก
ห่างอย่างรวดเร็ว

การตีถูกไม้หุ้มสน ไม้เท้า

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเข้าตีก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับใช้กระบี่ตีศีรษะ หรือลำตัวของ
ฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับเหนือศีรษะ พร้อมกับใช้มือซ้ายจับปลายกระบี่ และถอยเท้าขวาไป
ข้างหลัง

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรับแก้สถานการณ์จากฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุกโดยการเหวี่ยงกระบี่ที่ใช้รับไปทาง
ขวาโดยเร็ว แล้วใช้เท้าซ้ายเตะไปทางลำตัวด้านขวาของฝ่ายเข้าตี แล้วรุกตามคัตต่อไป

การต่อสู้ไม้สั้น ไม้เท้า

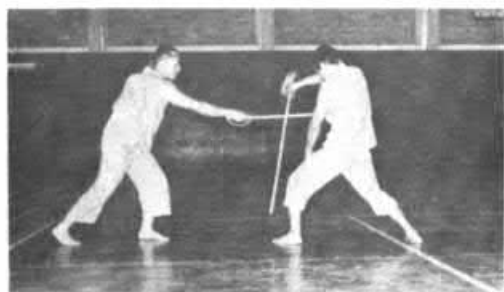
จังหวะที่ ๑ ฝ่ายเจ้าเท้าก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับใช้กระบี่ขึ้นเหนือศีรษะ หรือลำตัวของฝ่ายรับ ฝ่ายรับยกกระบี่ขึ้นรับเหนือศีรษะ พร้อมกับใช้มือซ้ายจับปลายกระบี่ และถอยเท้าซ้ายไปข้างหลัง

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรับแก้สถานการณ์จากฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุก โดยเหวี่ยงกระบี่ที่ใช้อยู่ไปทางขวาโดยเร็ว แล้วใช้เท้าซ้ายถีบไปทางลำตัวด้านขวาของฝ่ายเจ้าเท้า แล้วรุกตามติดต่อไป

การต่อสู้ไม้สั้น ไม้เท้าสั้น

จังหวะที่ ๑ ฝ่ายรุกก้าวเท้าซ้ายเข้าหาฝ่ายรับ พร้อมกับใช้กระบี่แทงตรงไปยังฝ่ายรับ ฝ่ายรับลดกระบี่ลงระดับกระบี่ของฝ่ายรุก พร้อมกับถอยเท้าขวา

จังหวะที่ ๒ ฝ่ายรับแก้สถานการณ์จากฝ่ายรับเป็นฝ่ายรุก โดยใช้เท้าซ้ายซึ่งอยู่ข้างหน้าเตะหรือถีบฝ่ายรุก แล้วรุกตามติดต่อไป

ตัวอย่าง

ระเบียบการแข่งขันกระบี่กระบอง ระหว่าง นักเรียน นักศึกษา

ของกรมพลศึกษา

ประจำปีการศึกษา ๒๕๒๕

๑. ประเภทการแข่งขันและการแบ่งรุ่น

๑.๑ ประเภทบุคคลชาย

- กระบี่ กับ กระบี่
- คาบสองมือ กับ คาบสองมือ
- ง้าว กับ ง้าว
- พลอง กับ พลอง
- คาบสองมือ กับ คาบ—คี่ คาบ—ชน คาบ—ได้
- มีดสั้น กับ มีดสั้น มีดสั้น—ขวาน

๑.๒ ประเภทบุคคลหญิง

- กระบี่ กับ กระบี่
- คาบสองมือ กับ คาบสองมือ
- ง้าว กับ ง้าว
- พลอง กับ พลอง
- คาบสองมือ กับ คาบ—คี่ คาบ—ชน คาบ—ได้

๑.๓ ประเภททีม (ชาย)

- กระบี่ กับ กระบี่
- คาบสองมือ กับ คาบสองมือ
- ง้าว กับ ง้าว
- พลอง กับ พลอง
- อาวุธอื่น ๑ ชนิด (๑ คู่)

๑.๔ ประเภททีม (หญิง)

- กระบี่ กับ กระบี่
- คาบสองมือ กับ คาบสองมือ
- อาวุธอื่น ๑ ชนิด (๑ คู่)

๑.๕ การแบ่งรุ่น ชาย-หญิง

- รุ่นไม่เกิน ป. ๗ ไม่จำกัดอายุและส่วนสูง
- รุ่นไม่เกิน ม.ศ. ๓ ไม่จำกัดอายุและส่วนสูง
- รุ่นไม่เกิน ม.ศ. ๔-๕ ไม่จำกัดอายุและส่วนสูง
- อาชีวศึกษา ปี ๑-๓ ไม่จำกัดอายุและส่วนสูง

๑.๖ ชั้นเรียน ถือตามทะเบียนโรงเรียน ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ของแต่ละโรงเรียน หรือสถานศึกษา เป็นผู้ลงนามรับรอง

๒. การสมัครเข้าแข่งขัน มี ๒ ประเภท

- ๒.๑ ประเภทบุคคล และประเภทอาวรุ นักเรียนและนักศึกษาที่สนใจจะยื่นใบสมัครเข้าแข่งขันได้ด้วยตนเอง ตามแบบฟอร์มใบสมัครของกองกีฬา โดยมีผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ของโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่ตนกำลังศึกษาอยู่ รับรองว่าปัจจุบันเป็นนักเรียน หรือนักศึกษา ของโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นจริง ๆ ไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ ที่แผนกจัดการแข่งขันกองกีฬาด้วย
- ๒.๒ ประเภททีม โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่จะสมัครเข้าแข่งขัน ต้องไปรับใบสมัครแบบฟอร์มรายชื่อจากแผนกจัดการแข่งขัน กองกีฬา ในเวลาราชการ ตามวันเวลาที่กำหนดให้
- ๒.๓ ผู้สมัครประเภทบุคคล และประเภททีม จะต้องนำรูปถ่ายขนาด 4×4 ซม. เพื่อทำบัตรประจำตัว และใบสมัครพร้อมหลักฐาน แสดงต่อเจ้าหน้าที่แผนกจัดการแข่งขัน กองกีฬา กรมพลศึกษา ในวันสมัครด้วย

๓. คุณสมบัติของผู้เข้าแข่งขัน

- ๓.๑ ต้องเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น ๆ ตามข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแข่งขันกีฬาโรงเรียน พ.ศ. ๒๕๒๑ ข้อ ๑๒
- ๓.๒ มีสถานภาพเป็นนักกีฬาสมัครเล่นเพศศรัทราข ๒๔๘๑ โดยอนุโลม
- ๓.๓ นักกีฬาคนหนึ่ง จะส่งชื่อเข้าแข่งขันได้ทั้ง ๒ ประเภท คือ บุคคลและทีม นักกีฬาประเภททีม สถานศึกษาจะส่งรายชื่อเข้าแข่งขันได้โรงเรียนละ ๑ ทีม เท่านั้น

๔. การดำเนินการแข่งขัน

- ๔.๑ ให้ผู้เข้าแข่งขันทำการแข่งขัน (แสดงโชว์)
- ๔.๒ อดิการการแข่งขันกระเปาะบอง ให้ใช้กติกาและการให้คะแนนของกรมพลศึกษา

- ๔.๓ การส่งชื่อผู้เข้าแข่งขัน ครูผู้ควบคุมนักกีฬาต้องส่งรายชื่อผู้เข้าแข่งขันประจำวัน พร้อมด้วยลายมือชื่อของนักกีฬาแต่ละคน ครูผู้ฝึก ตามแบบฟอร์มใบส่งรายชื่อผู้เข้าแข่งขันประจำวันของกรมพลศึกษาต่อเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมการแข่งขัน และให้ผู้เข้าแข่งขันไปถึงสนามแข่งขันก่อนกำหนดเวลาเริ่มการแข่งขันอย่างน้อย ๑ ชั่วโมง
- ๔.๔ การแข่งขันถือว่าเป็นการแข่งของแต่ละโรงเรียน
- ๔.๕ การแข่งขัน (แสดงโชว์) โชว์เวลาไม่เกินคู่ละ ๑๕ นาที
- ๔.๖ คณะกรรมการการแข่งขัน กรมพลศึกษาจะจัดเตรียมไว้ให้

๕. หลักเกณฑ์การให้คะแนน

ใช้กติกาตามระเบียบการแข่งขันและระเบียบของกรมพลศึกษา

๖. มารยาทของผู้เล่น

ผู้เล่น ครูผู้ฝึกสอน และครูผู้ควบคุม ต้องยอมรับคำตัดสินของผู้ตัดสินที่ทำการตัดสินการแข่งขันครั้งนั้น ๆ ทุกกรณี

- ๖.๑ ผู้เล่นเล่นผิดมารยาทของนักกีฬาที่ดี จะถูกกรรมการผู้ตัดสินให้ออกจากการแข่งขัน กรมพลศึกษาอาจพิจารณาโทษโดยห้ามลงแข่งขันเป็นครั้งคราวหรือตลอดไป หรือตัดสิทธิ์นักกีฬานั้นออกจากการแข่งขันกีฬาโรงเรียนที่กรมพลศึกษาจัดแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมมารยาทและยกระดับมาตรฐานของการกีฬา
- ๖.๒ ตลอดการแข่งขัน ผู้เล่นต้องประพฤติตนให้สมกับเป็นนักกีฬาที่ดี และต้องปฏิบัติตามตามการแข่งขัน

๗. วิธีการแข่งขัน

กรมพลศึกษาจะ ได้พิจารณาจัดการแข่งขันตามความเหมาะสมกับจำนวนผู้สมัครเข้าร่วมการแข่งขัน และจะเป็นผู้จับสลากตามลำดับการแข่ง

๘. การกำหนดการแข่งขัน

โดยปกติกำหนดการแข่งขัน ซึ่งกรมพลศึกษาได้กำหนดไว้แล้ว จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงมิได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นนอกเหนือไปจากระเบียบที่กำหนดไว้นี้ กรมพลศึกษาจะพิจารณาตามความเหมาะสม

กติกาการแข่งขันกระบี่กระบอง

๑. สนาม

สนามกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑๒ เมตร

๒. ยาวุธ ใช้อาวุธ ลำสอง (หวดหรือไม้) ห้ามใช้อาวุธจริง หรือของมีคม และให้ผู้เข้าแข่งขันนำมาเองให้พร้อม

๓. การแต่งกาย

การแต่งกายแบบโบราณให้เหมาะสมกับกาลสมัย

๔. การให้คะแนน

๑. กรรมการ มีกรรมการให้คะแนน ๔ คน

๒. การให้คะแนน ให้คะแนนจากคะแนนเต็ม แล้วหักคะแนนส่วนที่ไม่สมควรออก ตามความคิดเห็นของกรรมการ (ตามแนวทางการให้คะแนน)

๓. การรวมคะแนน เอาคะแนนของกรรมการทั้ง ๔ คน รวมกัน ผู้ที่ได้คะแนนรวมกันมากที่สุดเป็นผู้ชนะ

๔. การมีคะแนนเท่ากัน หากมีคะแนนเท่ากันในรอบชิงชนะเลิศ ให้ทำการแข่งขันใหม่อีก ๑ ครั้ง โดยไม่หักคะแนนเดิม

๕. การกำหนดคะแนน

๕.๑ คะแนนการแต่งกาย ๕ คะแนน
ให้แต่งกายแบบไทยโบราณให้เหมาะสมกับสมัย

๕.๒ คะแนนการขึ้นประนม และการร่ายว่า ๑๐ คะแนน
พิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. ขึ้นประนมครบทุกทิศ
๒. วางลมกลืนกับจังหวะดนตรี
๓. วางท่าได้สวยงาม
๔. ท่าร่ายมีความหมายในการต่อสู้
๕. ท่าร่ายไม่น้อยกว่า ๔ ท่า และไม่เกิน ๖ ท่า

๕.๓ คะแนนการต่อสู้ ๒๐ คะแนน
พิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑. ใช้อาวุธได้คล่องแคล่ว
๒. ความแม่นยำในการ ฟัน แฉก ตี

๓. การรุกร รุกได้ถูกจับหวะ
๔. มีไหวพริบในชั้นเชิงการต่อสู้
๕. การใช้วิธีระของร่างกายอื่นๆ เข้าช่วย
๖. หลบหรือมือของกันโต้กลับอย่างแคล่วว่อง
๗. การพลิกแพลงจากท่ารับเป็นท่ารุก
๘. การ ถด—ถอย และการจากกัน

๕.๔ คะแนนเมื่อจบการต่อสู้

๕. คะแนน

๑. จบตามแบบชอชมา หรือ
๒. จบตามแบบแพ้นะ

เพราะการหมั่นสดับ ความรู้จึงเจริญ แต่ความรู้ย่อมเจริญขึ้นได้ด้วยปัญญา
อาศัยปัญญาจึงจะรู้จักประโยชน์ ประโยชน์ที่รู้แล้ว จักนำมาบูชาให้

จากหนังสือ : เสฐียรโกเศศ - นาคะประทีป
นานานิตี

๑๓๓ : ๒๕๕-๒๖ (๓)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นายกำธร สติรกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๑๘ ตุลาคม ๒๕๒๕

พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๒๕

